

מורה שבת אזרחי

במשנתם ותורתם
של רבותינו הק'
נשיאי הלוי

י"ל ע"י כולל 'מחשבת הלוי' ע"ש רבינו הגה"ק רבי חיים מאיר הלוי וואזנר זצוק"ל גאב"ד זכרון מאיר
בנשיאות מורינו הגה"צ רבי אברהם אליהו הלוי וואזנר שליט"א

גליון חג השבועות תשפ"ב

2

לחשוב מחשבות

מאת ראש הכולל

הרה"ג ר' דוד יונה הלוי וואזנר שליט"א

יומא טבא דעצרת דנפיק ביה זיקא

ברגשי יקר נגיש לפני קהל לומדי תורה"ק ויראי ד' דבכל אתר, גיליון נאה זה הממשיך לצאת לאור במשנתו הטהורה של זקני מרן רבינו הגה"ק בעל מחשבת הלוי זיע"א, לקראת ימי השבועות חג מתן תורתנו הנעלים, נאים הדברים בהוצאתם לאור במשנתו הנקייה של רבינו הגדול זיע"א שחיבב וייקר את דברי תורתנו הקדושה, ביגיעה נפלאה ובידיעה מופלאה, ובאהבתה ישגה תמיד.

כמעשהו בראשונה, חוזרים ומגלגלין זכות על ידי הני זכאין, יקרים ומסולאים בני הכולל שיחיו אשר הוקם על שמו ולזכרו הטהור, ולקראת חג מתן תורתנו יוצא על ידם גיליון רב תוכן זה, אשרי וטוב חלקם.

בראש דברינו נקדים דברים ממי שאמרם, לשון רבינו זיע"א בתחילת ענייני חג מתן תורתנו (מחשבת הלוי שבועות) וזל"ק: 'ידוע מאמר הקדמונים שכל דברי התורה הקדושה הם דברים נצחיים השייכים לכל הדורות עד עולם, וכדלייט להו בוזהר הק' (בהעלותך קמט, ב), מאן דאמר ההוא ספורה דאורייתא לאחזאה על ההוא סיפור לבד קאתי, תיפח רוחיה'.

'אלא וודאי יש בכל אות ואות של התורה הקדושה הוראות והדרכות ללמד לבני ישראל את הדרך ילכו בה ואת המעשה אשר יעשון, לטוב להם כל הימים, ואם בכל התורה כך, הלוא וודאי שפרשת

המשך בעמוד הבא

מחשבת המועד

מאמרים ערוכים בענייני דיומא ע"פ שיחות מורינו הגה"צ שליט"א

ועשתונותיה אבודים, להשיח לפניו את מר נפשה ולשאול את פיו בדבר עצה עזרה וישועה. פתח החכם ואמר, 'בתי, לא עת ספוד עתה, ואין עכשיו הזמן לבכות על מה שהיה ועל מרבית הסחורה שנאבדה, ראשית כל דבר, מהרי ושובי השוקה, לקטי ואספי ככל אשר ביכולתך מן

התפוחים אשר נותרו לפליטה, ואפילו אם לא תמצא ידך כי אם כמה פירות בודדים, והיה זה שכרך, כי אם החרש תחרישי בעת הזו גם את אלו לא יהיה לך, ומי יודע אולי באלו התפוחים תצליחי לסחור עוד ולהעלות את כל פרנסתך על דרך המלך'.

במשל זה השיב החפץ חיים זצ"ל לדורש עצתו, אשר בא לפניו ותינה את כאבו כי היצר הרע מצליח להסיח את דעתו בתחבולותיו בשעת התפילה, ולא פעם מוצא הוא את עצמו קורא בשפתיו את ברכת 'שים שלום', ולבו בל עמו עוד מתחילת התפילה, כשעדיין לא התחיל לכוון כלל.

המשך בעמוד הבא

פוסעת האלמנה במעלה השוק, גווה שחוח וקומתה שפופה, אך רוחה מלאה תקווה, בידיה הכחושות דוחפת היא את עגלתה הטעונה בתפוחים, פירות האילן הבודד העומד בחצרה, אשר על גידולם וקטיפתם עמלה היא זה עתים וימים. תפוחים אלו, תקוות חייה הם לתקופה

הקרובה, במחיר אשר תשיג בעדם ביום השוק, תוכל לכלכל את פיות עולליה הרעבים למשך חודשים ארוכים, 'תפוחי זהב במשכיות כסף'.

אך אויה! השוד והשבר! טרם היה סיפק בידה להגיע למקום חפצה ולהציב את מרכולתה לפני באי השוק, קפץ עליה רוגזו של ערל אחד, 'שייגעץ' קטן רשע

בן רשע, אשר באכזריות ורוע לבב הפך את העגלה על משאה רב הערך, ובין רגע היו התפוחים היקרים מתגוללים בראש כל חוצות למרמס רגלי אדם ובהמה, 'זעקה ואין מושיע לה'.

בצר לה, נחפזה כל עוד נשמתה בה אל חכם העיר, דמעתה על לחיה

'אף אני אומר לך' סיים הח"ח את משלו, 'בעמדך בסוף התפילה והנך שם אל לבך שלא כיוונת בה כלום, תחת אשר תתעצב אל לבך ותתאונן על מצבך ודעתך המוסחת, התעורר ואחוז בה **בברכה האחרונה של שמו"ע**, ולכה"פ אותה תציל לנפשך, ואולי **על ידה תוכל לתקן ולעלות את התפילה כולה**'.

פסק ה**טורי זהב** (תצד, א): 'מאחרין להתחיל ערבית בכניסת שבועות כדי שיהיו ימי הספירה תמימות'. ויש להתבונן אורחות חיים ודרך מוסר מה עלינו ללמוד מדין זה בדרך העבודה, במה מיוחד יו"ט של שבועות משאר שבתות וימים טובים שבהם מקדימים את כניסתם ומוסיפים על קדושתם.

'וספרתם לכם ממחרת השבת מיום הביאכם את עומר התנופה **שבע שבתות תמימות** תהיינה, עד **ממחרת השבת** השביעית **תספרו חמישים יום**' (ויקרא כג, טו). בהאי מניינא שפירט לנו הכתוב 'חמישים יום', יש לעיין מתרי אנפי. ראשית, אחר שגילה לן קרא שמניין הספירה הוא 'שבע שבתות תמימות' מאי יתן לנו ומה יוסיף לנו חשבון הימים המובן מאליו. וביותר, הרי שבע שבתות עולים לחשבון מ"ט ימים, ואמאי נקט מניין חמישים.

תכלית ימי ספירת העומר הינה לטהרנו ולקדשנו להיות נכונים ומזומנים ליום קבלת התורה, כאשר העבודה היא בכל יום ויום לתקן מה שפגמנו בספירה אחרת מז' המידות, ולהתעלות ממדרגה למדרגה, לזכך עצמנו ולהסיר מעלינו את טומאת מצרים, כדאיתא **בכתבי האריז"ל** שמעת יציאת מצרים בה היו ישראל משוקעים במ"ט שערי טומאה, עולים ישראל ומסירים מעליהם קליפה אחר קליפה מיום אל יום בטהרת ז' נקיים, עד ליום המקווה בו באים הם זכים ומצוחצחים

קבלת התורה וכל הפסוקים האמורים בה לא נאמרו ח"ו כהוראת שעה בעלמא, אלא המה ציוויים והוראות מיד ולדורות'.

מביא רבינו זיע"א את לשון הפסוק **'בחודש השלישי לצאת בני ישראל מארץ מצרים, ביום הזה בא מדבר סיני'**, ופרש"י, **'מהו ביום הזה, שיהיו דברי תורה חדשים עליך כאילו היום נתנו**. ומבאר רבינו זיע"א מפי אביו הגדול **מרן רבינו הגה"ק בעל שבת הלוי זיע"א** בן מפי אב, רעיון נפלא לבאר, שהרי בימים אלו שהגיעו להר סיני, לא קיבלו עדיין את התורה, ולא היו אלא ימי הכנה בלבד, אלא מכאן חזינן שגם ימי ההכנה צריכים להיות בעינינו כחדשים בכל רגע ורגע.

מאליפים הדברים במשנתו של רבינו, שכתב על דברי הגמרא (שבת קכ"ב) **'שגזרו רבנן שלא להקזיז דם בערב יו"ט משום ערב חג השבועות דנפיק ביה זיקא ושמיה טבוח, דאי לא קיבלו ישראל תורה הוה טבוח להו לבשריהו ולדמיהו**, ונפסק כן להלכה (רמ"א או"ח תסח, י) שבכל ערב יו"ט אין מקיזים דם, ולכאורה מדרש פליאה הוא, הרי הספק האמור אם יקבלו את התורה אם לאו היה נכון רק באותה שנה ראשונה ליציאתם ממצרים, אבל בשנים שאחר מכן עד ימינו אנו, הרי כבר קיבלו את התורה על הר סיני בעת המעמד הנבחר והקדוש, והדר קיבלוה בימי אחשוורוש מאהבה, ומה שייכא אם כן חומרת היום הזה מחמת זיקא דאז כל כך.

'אלא שהדברים נוראים ללמד ק"ו איתן וחזק, אם הזיקא דטבוח דאז חי וקיים עד ימינו אנו, ולא פגה חומרתו וסכנתו בכהוא זה, **'כ"ש וק"ו בנו של ק"ו שמציאות קבלת התורה חיה וקיימת בכל שנה ושנה, שבכל שנה בחג השבועות בהגיע השעה הגדולה של אשמורת הבוקר, העת אשר נגלה השי"ת בהדר כבודו על הר סיני, ורבבות משרתי אש עמו לתת את התורה שעשועיו לעם אהוביו, חוזרת ומתעוררת קדושת המעמד הנורא והקדוש על ראשי אלופי עם קודש, וכל בר לבב ייתן על ליבו שהוא זוכה לשמוע קול ד' בהדר, אשרי המשכיל לעמוד על רוממות נשגבות השעה הגדולה של 'מתן תורתנו' בפועל ממש'.**

וכפי דברים נאדרים אלה, חוזרים אנו לתחילת דבריו קורא מראש, ימי ההכנה דבשנה זו שבת קודש המה, וגם הם נזכרים ונעשים כבכל שנה ושנה ימי הכנה בפועל ממש, כ'דנפיק ביה זיקא', וכלי קיבול נכון עלינו להיעשות כבתחילה, זכותו הגדולה של רבינו חוזרת ומתעוררת להולכים לאורו, כבמתן תוה"ק שכל נשמות ישראל היו שם יחדיו תחת ההר, כן אופפת עלינו רוחו הגדולה, הולכי דרכו ושומעי לקחו, זכותו תעמוד לנו אי"ה לקבלת התורה מאהבה כפי שחי הוא בתוכנו, עד כי משיח צדקנו נקבל בכוח התורה שיעמוד לדור אחרון, וברחמים גדולים אכ"ר.

וראויים לקבלת התורה. אך אם ח"ו נתרשל האדם בעבודתו, ובמשך ימי הספירה לא שם אל לבו להכין את עצמו כראוי, ומוצא את עצמו בימים ובשעות האחרונות טרם כניסת חג מתן תורתנו הנשגב, ולבו נשבר בקרבו, כאשר יתבונן בנפשו ימצאה מטונפת רח"ל, ותוהה בינו לבין עצמו איך יגש אל הקודש באופן כזה, ובאיזה פנים יקבל פני חושק וחשוק ומכף רגל ועד ראש אין בו מתום.

לזה הדגיש הכתוב ופירט, שאם כי נצטווינו לספור 'שבע שבתות תמימות' כי כולם חטיבה אחת של הכנה לקבלת התורה, מכל מקום **'עד ממחרת** השבת השביעית תספרו **חמישים יום**', גם אם עומד בשערי יום החמישים, ואפילו ברגעים האחרונים של ימי הספירה, כי ינטו צללי ערב והחג הקדוש פורס את כנפיו, עדיין אפשר לתקן להעלות ולהאיר את כל ימי הספירה ולזכך את קומתו השלימה. **'עד ממחרת'** ועד בכלל.

נקטינן להלכה (ע"י שו"ע או"ח שכט, ד) כי מחללין את השבת אפילו עבור אחד אשר שעותיו ספורים וקרוב למיתה, ואפילו אין אפשרות אלא להאריך חייו בשעה מועטת, ומקורו מדברי הגמ' ביומא (פה, א). והראשונים שם (מאירי, רבינו יהונתן ועוד) ביארו הטעם **'משום דבהיא שעתא יכיר בוראו ויתודה על חטאתיו בפה או בלב'**, וביכולתו ברגעיו האחרונים לקנות עולמו בשעה אחת ולתקן את כל ימי חייו.

מובן אם כן מה שכתב הטורי זהב ופסק לדחות את זמן כניסת יו"ט שבועות ככל האפשר, להורות נתן כי אפילו ברגעים ספורים אלו עדיין יש תקווה לתקן ולהשלים את כל עבודת ימי הספירה ולבוא מוכנים למעמד קבלת התורה כראוי.

עמודי הלוי

בידורים עיונים ומערכות במשנת רבותינו

פסקי מרן בעל מחשבת הלוי זיע"א

ענייני יו"ט ח"א

נערך על ידי בנו

הגאון רבי אהרן זואזנר שליט"א

ראש כולל שארית יוסף ודומ"ץ בבית הוראה זכרון מאיר

איזו מלאכה הותרה ביום טוב / אמירה לנכרי לצורך מלאכת יו"ט / עבר ועשה אם נאסרה המלאכה / קולא במצטער ביו"ט שני / רפואה בידי שמים ושליחת קויטל / טיסה לחו"ל ביו"ט שני של גלויות / פתיחת קופסאות שימורים שלא ידע שיצטרך מערב יו"ט / הגעלת וטבילת כלים חדשים / טלטול מוקצה לצורך אוכל נפש / הדלקת הסקה וחימום מים בזמנינו / עישון ביו"ט ובר"ה / מכשירי חשמל שנתקלקלו ושינוי מצב ביו"ט.

איזו מלאכה הותרה ביום טוב

יום טוב שווה לשבת בכל איסוריו, אמנם, מלאכת אוכל נפש הותרה לצורך יום טוב, ההיתר כולל את כל הנצרך להכנת אוכל נפש, זאת מלבד הוצאה והבערה, שהותרו לצורך יום טוב אע"פ שאינם לצורך אוכל נפש, כגון המוציא ספר ללמוד בו ומבעיר אש כדי ללמוד.

רבנן אסרו מלאכות שקודמים ללישה כגון קצירה וטחינה וכדומה, ובירושלמי מביא לזה אסמכתא מן הכתובים וי"מ שהירושלמי ס"ל שאסורים מן התורה.

כשם שמותר לבשל ולאפות כך מותר להכשיר הכלים שיוכלו לבשל בהם, אולם אם היה יכול להכשיר הכלים מערב יו"ט אסור להכשירם ביום טוב.¹ ובנוסף, מכשירי אוכל נפש שהיה אפשר לעשותם מערב יום טוב.²

אמירה לנכרי לצורך מלאכת יו"ט.

כל מלאכה שאסור לאדם עצמו לעשותה - אסור לומר אף לנכרי לעשותה ביו"ט,³ כמו כן אמירה ביו"ט שני אסורה אף היא. אף דהווי שבות דשבות.⁴

אמנם, בדבר שנאסר משום טרחה, או עובדין דחול, שאינו מלאכה גמורה, והוא יותר קל משבות דשבות בעלמא [שהוא הרחקה למלאכה דאורייתא] יש להתיר בזה אמירה לגוי.⁵ ובאמירה לעכו"ם אפשר לסמוך על דעת המקילין.

עבר ועשה - אם נאסרה המלאכה

עבר אדם ועשה מלאכה האסורה ביום טוב, במידה ועשה מלאכה דאורייתא, לכו"ע נאסרה אותה המלאכה שעשה, כפי שקניסינן בשבת כמבואר בשבט הלוי. אמנם, במידה ועבר ובישל במזיד לצורך חול או שבת [בלא עירוב תבשילין] סתמו הפוסקים להתיר,

ולא קנסו כמו בעשה מלאכה בשבת, דאיסורי שבת שאני,⁶ ואע"פ שהביאור הלכה ציין לדעה שבישל לצורך חול אסור, יש להתיר כהמחבר ושאר פוסקים.

אמנם, לכאורה הוא רק כשבישל בעוד שהיום גדול, דאז האיסור הוא רק מדרבנן שקיים 'הואיל' שיכולים להגיע אורחים, משא"כ במבשל בסוף היום דנאסר מדאורייתא, אסור למבשל לעולם כדין המבשל בשבת.⁷

הרמב"ם כתב, כלים שנטבלו ביו"ט אסורים משום קנס ואע"פ שטבילת כלים ביו"ט הוא רק איסור דרבנן, יש לומר שהחמיר הרמב"ם בטבילת כלים כיוון שהוא איסור קל בעיני הבריות.⁸

וכן בהערמה החמירו חכמים לאסור בדיעבד, דאע"פ שהמבשל במזיד לחול מותר אם הערים כגון שבישל שני קדירות ודי לו בקדירה אחת ליו"ט, אסור לאכול הקדירה השנייה בחול.⁹

המדליק אש ביו"ט, ה"ז¹⁰ אסור להשתמש בו בדיעבד, כדין עבר על מלאכה דאורייתא ביו"ט, ולהלכה יש להתיר כהמג"א.¹¹

רפואה ביום טוב

נתפשט המנהג לאסור רפואה ביו"ט כמו בשבת, אם לא חלה כל גופו ולא נפל למשכב אלא שיש לו מיחוש או צער.¹²

נטילת כדור להורדת חום, יש להקל ביו"ט כדין חלה כל גופו.

אולם ביו"ט של גלויות מותר לעשות רפואה למי שמצטער, אם אין בה מלאכה דאורייתא, ומריחת משחה וכדומה יש בה חשש מלאכה דאורייתא ואסור גם ביו"ט שני, רק ניח המשחה ללא מריחה.

יום טוב שני של ר"ה דינו כיו"ט ראשון כיון שב' ימי ר"ה דינם כיומא אריכתא.

הקולא ביו"ט שני היא רק ברפואה טבעית ולא ברפואה רוחנית, ולכן אסור הפוסקים לומר לעכו"ם לכתוב קוויטל וכדומה לצורך אוכרה ותפילה.¹³

ח. ע"פ הגמ' ביצה ז, ב.

ט. וכן נפסק בשו"ע ד' (תקב, א. ותקג, יג) וכן פסק אאמ"ר בשב"ל ח"ו סס"ח, באיסור דרבנן ואולי רק באין לו מה יאכל, וכן התירו גדולי אחרונים ולא גזרין אטו שבת.

י. שבת כ"ג.

יא. שבעבר ואפה או בישל בלא עירוב, לא גזר על התבשיל.

יב. שו"ע סו"ס תקכ"ז.

יג. תקב, א.

יד. שם, עיי"ש בשו"ע הרב.

טו. כן דעת רוב פוסקים ואע"פ שהאבני נזר חולק ומתיר.

טז. מעשה מובא בשו"ת מהרש"ם (ח"ג רכ"ה) שהתיר דיין לשלוח קוויטל

א. שו"ע תצ"ה ס"א.

ב. שם.

ג. מג"א בפתיחה לסימן תצ"ה.

ד. מג"א תצו, א.

ה. עי' פמ"ג תק"א א"א סק"א, ת"ק מ"ז סק"ד וא"א סקי"ג. ובמשנ"ב (שי"ט סקס"ב) מתיר רק במקום הפסד כדין שבות דשבות. ועי' פתחי תשובה תק"ג א'.

ו. ח"ו סימן סח'.

ז. תקכז, כג.

טיסה לחוצה לארץ ביו"ט שני של גלויות

דעת **אאמור** בעל שבט הלוי (צ"ל) לאסור לבן ארץ ישראל לטוס לחוצה לארץ ביום טוב שני דגלויות, ואע"פ שכן ארץ ישראל מותר לעשות מלאכה בחו"ל במקום רחוק מישוב יהודי, מ"מ יש לאסור כיון דהווי חילול ד' שיראו יהודי טס ביום טוב שלהם.

מכשירי אוכל נפש שלא יכול לעשותם בערב יום טוב

מכשירי אוכל נפש שאפשר לעשותם בערב יו"ט אסור לעשותם ביו"ט, ואם לא היה לו פנאי לעשותם בערב יו"ט מותר לעשותם ביו"ט.

לדעת השו"ע הרב¹ אי אפשר לעשותם מערב יו"ט הכוונה שהיה אונס גמור ולא היה יכול לעשותם גם כמה ימים קודם יו"ט, דהיינו שנשבר הכלי סמוך ליו"ט ממש, או שבאו אליו אורחים שלא ידע מהם קודם יו"ט.

מכשירי אוכל נפש שנשבר בערב יו"ט ולא ידע או שלא היה לו זמן לתקן, נחשב שלא היה יכול לתקן בערב יו"ט², אבל אם שכח לתקן בערב יו"ט, לא נחשב שלא יכול לעשותו מערב יו"ט³.

אם היה יכול לתקן כמה ימים קודם יו"ט [וסמך עצמו שיתקן בערב יו"ט ולבסוף נאנס ולא היה לא זמן בערב יו"ט] נחשב שהיה לו יכול לתקנו בערב יו"ט ואסור לתקנו ביו"ט⁴.

הדין שמכשירי אוכל נפש שאי אפשר לעשותם קודם יו"ט מותרים ביו"ט, הוא הלכה שאין מורין כן, דהיינו אם התיקון הוא מלאכה גמורה, מותר לעשותו לעצמו, אבל אסור להורות כן לאחרים או לעשות כן בפני אחרים⁵, כדי שלא יבאו להתיר מכשירין שהיה אפשר לעשותם בערב יום טוב⁶.

תיקון כלי גמור לדעת הגר"א⁷ אסור גם באופן שלא היה יכול לעשותו מערב יו"ט, ולדעת המג"א⁸ ושאר פוסקים גם זה מותר, וכן יש להקל בדיעבד.

פתיחת שימורים שלא ידע שיצטרך להם ביו"ט.

פתיחת שימורים בשבת דרכנו להורות בה איסור ולא להתיר גם אם עושה נקב בתחתית הכלי⁹, וכן אסור לפתחם ביו"ט כיון שדינם כמכשירי אוכל נפש שאפשר לעשותם מערב יו"ט שאסור לעשותם ביו"ט.

לפ"ז אם לא ידע ערב יו"ט שיהיה לו צורך בפתיחה או שבאו אורחים ובני משפחה, יש להתיר לפתוח מצד שהווי מכשירי אוכל נפש שא"א לעשותם מערב יו"ט¹⁰. וכן יש להורות גם לאחרים להתיר, בצירוף דעת הפוסקים

מזלאטשוב לבראד, **להרה"ק השר שלום מבעלזא**, והגרש"ק אסר לאותו הדיין להורות הוראה בישראל.

וכן אמר **הרה"ק משינאווא** בשם הרה"ק בעל **ישמח משה**, שכל רפואה שנעשית בידי שמים, כתפלה וכדומה, אין היתר לחלל שבת ויום טוב בעבורה, אלא רק לרפואת בשר ודם. ולכאורה גם יו"ט שני בכלל זה ואסור, וכבר מצינו לגבי אמירה לנכרי ביו"ט שני דכתב **מג"א** שמנדין אותו.

יז. תצה, ה.

יח. זוהי כוונת השו"ע הרב (סם) שרק אונס גמור נחשב אי אפשר לעשותו מערב יו"ט.

יט. מג"א ריש סימן תקט ושאר פוסקים.

כ. שו"ע הרב סם.

כא. שגם זה נחשב להוראה לאחרים.

כב. שו"ע תקט, א-ב.

כג. תקט, ס"ב וס"ה.

כד. שם סק"ד.

כה. כהוראת אאמור (צ"ל).

כו. ואין זה נחשב לתיקון כלי גמור.

המתירים לפתוח קופסת שימורים בשבת ויו"ט. ומ"מ עדיף לעשות תחילה נקב בצד הקופסה, דבכך מראה ששוב לא תוכל להיות כלי¹¹.

הגעלה, ליבון וטבילת כלים חדשים

הגעלה, ליבון וטבילת כלים אסורים ביום טוב, ואפילו לצורך בישול אוכל נפש, משום דהווי כמתקן הכלי שאפשר לעשותו בערב יו"ט.

טבילת כלים חדשים ביו"ט כשלא ידע שיהי לו צורך להשתמש בכלי זה, דינו כמכשירין שלא היה יכול לעשותם מערב יו"ט, שמותר לעשות לעצמו בצנעה ואסור להורות כן לרבים או לטבול הכלי ברבים כנ"ל.

אמנם בכלי זכוכית שטבילתם מדרבנן, ואינו תיקון כלי ממש, יכול להורות כן גם לאחרים לטבול אם לא היה יכול לטבולו בערב יו"ט¹².

איסור ליבון ביו"ט הוא רק אם הכלי נאסר מחמת מאכל אסור, שאז צריך ליבון חמור¹³, וזה דומה לתיקון כלי, אולם ליבון בין בשר לחלב, שהוא ליבון קל¹⁴, מותר ביו"ט כיון שהוא ליבון קל אינו דומה לתיקון כלי ומותר גם אם היה יכול לעשותו בערב יו"ט¹⁵.

הגעלת כלים ביו"ט אסור מדין מכשירי אוכל נפש שאפשר לעשותם בערב יו"ט, ויש בזה ב' איסורים, עיקר האיסור הוא מחמת מלאכת בישול המים לצורך הגעלה, גם יש קצת איסור בעצם ההגעלה לפי שדומה לתיקון כלי, ולכן באופן שלא היה יכול להגעיל בערב יו"ט [כגון שנאסר הכלי ביו"ט או לא ידע בערב יו"ט שיצטרך להשתמש בכלי זה] אז תלוי אם אין לו מים רותחין [שהרתחים מערב יו"ט או הרתיחים ביו"ט לצורך אוכל נפש] וצריך לבשל מים לצורך הגעלה דינו כמכשירין שלא היה יכול לעשותם שמותר לעשותם בצנעה ואין להורות כן לאחרים, אבל אם יש לו מים רותחים וכל האיסור הוא רק עצם ההגעלה שנראה כתיקון כלי, מותר להורות היתר לאחרים באופן שלא היה יכול להגעיל בערב יו"ט¹⁶.

טלטול מוקצה לצורך אוכל נפש ביום טוב

מוקצה אסור באכילה ובהנאה [כגון ביצה שנולדה ביו"ט ועצים שנשרו מן הדקל שאסור להסיק בהם], איסור זה קיים גם ביו"ט ולא הותר משום אוכל נפש.

אמנם טלטול מוקצה לצורך אוכל נפש מותר¹⁷. כגון, אם מונחים אבנים ועפר לפני פירות, או יותר שכיח במפתח שנמצא עם מוקצה וצריך להוציאם כדי לפתוח אוכלין¹⁸. והוא הדין לפנות אבנים או שאר מוקצה לצורך הנחת פירות ושאר אוכלין¹⁹.

מותר להוציא מבזיך פתילה ישנה לצורך הכנסת והדלקת פתילה חדשה לצורך אור ביו"ט²⁰, ואע"פ שאינו אוכל נפש רק צורך יו"ט.

על פי דברי רעק"א אלו, סברתי להתיר הסרת מוקצה שהונח ע"ג בגד ביו"ט. שכן השימוש בבגד הוא לצורך הנאת האדם²¹.

כז. תקט ע"ס א' ו'.

כח. פמ"ג, משנ"ב תק"ט סק"ל.

כט. שניצוצות ניתזים מהכלי.

ל. שקש יכול להישרף מחום הכלי.

לא. בדרך אגב צ"ל שרק ליבון בין בשר לחלב מותר, אבל הגעלה בין בשר לחלב אסורה, מחשש שיהיה לו כלי אחד לבשר וחלב ויגעילנה תמיד בין שימוש בשרי לחלבי וקרוב לבוא לידי מכשול.

לב. שו"ע ס"ה.

לג. רמ"א תקט, ז. ותקיה, ג.

לד. משנ"ב.

לה. מג"א סק"ט ע"פ תוס' ביצה ח.

לו. רעק"א גיליון סו"ס ת"ק.

לז. והעירוני שכן הדברים לדעת הגרש"ז אויערבך המתיר עפ"ז (שש"כ כא, ו).

הדלקת הסקה וחימום מים בזמנינו

אף שהתירו ביום טוב מלאכת אוכל נפש בלבד, מדורה לחימום הבית ומים לרחיצת פניו ידיו ורגליו, הוא בכלל 'אשר ייעשה לכל נפש', ומותר.

אמנם, ההיתר הוא רק בהעברת האש, ולא בהדלקת אש מתחילה, שהולדת אש אסרו אף לצורך אוכל נפש לפי שהולדת אש נראה כמלאכה שבורא דבר חדש ומוליד, והרמב"ם כת' הטעם לפי שהיה יכול לייצר את האש בערב יו"ט ודינו כמכשירין שאפשר לעשותם בערב יו"ט.

ועל כן היכן שהחימום דולק מותר להגביה את מעלות החום באופן שהוא רק מגדיל את הלהבה הקיימת של האש, אבל בתנור או דוד חשמלי אסור להגביה את מעלות החום כיון שהגבהת מעלות החום מולידה מחדש גחלת של מתכת בחוטים נוספים.

במקום צינה מותר להדליק על ידי נכרי וכל שכן לצורך קטן, יש להקל. שכן הווה שבות דשבות במקום עונג יו"ט, ובפרט לדעת הרמב"ם שהאיסור ביצירת האש בעשיית מכשירי אוכל נפש הוא שהיה לו לעשותם מערב יו"ט - כאן לא נחשב הדבר כיכול לעשותו מערב יו"ט באופן שבערב יו"ט לא היה קר כ"כ, שהקור נחשב כמצב שלא היה.

לגבי חימום מים לרחיצה לא התירו רחיצת כל הגוף לפי שאין זה שווה לכל נפש רק למעונגים, ודווקא לרחיצת פניו ידיו ורגליו הותר^מ. ובאם רוחץ - אל ירחצם באמבטיה שבה רגיל להתרחץ כל גופו.

בנשים מעוברות או מיניקות יש להתיר רחיצת איברים במקום הצורך. וראוי להחם מים לצורך פניו ידיו ורגליו, ולהוסיף מים טרם שמניחו על האש מייד לשאר חלקי הגוף^ט.

ולגבי חימום מים לרחיצת תינוק בזמנינו, סבר **מנ"א** שבזמנינו אין הדרך לרחוץ בכל יום ואסור לחמם. והמשנ"ב תולה הדבר במציאות אותו התינוק, אם רגילים לרחצו בכל יום ויום, מותר אפילו לחמם לו, ואם הדרך ברחיצתו היא רק כל יומיים שלושה - אסור אפילו לרחוץ במים שהוחמו מערב יו"ט.

מכל מקום, לגבי רחיצת תינוק מלכלוך שנתלכלך בו, ובכלל זה קטן שמזיע מאוד ומצטער מזה הדין פשוט שמותר אף להחם מים עבור זה, ובוודאי היכן שרוחצים רק את המקום המלוכלך. יצוין שאסור לנגב אף בכגון דא במגבונים לחים משום חשש סחיטה, שלא הותרה ביו"ט.

לגבי מים שהוחמו מערב יו"ט, מתיר **הגרעק"א** למצטער רחיצת כל גופו^פ.

באופנים שמותר להשתמש במים חמים מהברז, יש לוודאות שלא נדלק חשמל או אש [במכשיר המופעל על ידי גז] מייד שמוציא מים, ומותר רק במים חמים הבאים מדוד שיש בו כבר מים חמים שהוחמו כבר [שלא נדלק חשמל או אש מייד] ואין לחוש למים הקרים שנכנסים ומתבשלים במים הרוחתים דהווה גרמא רחוקה, וכן אין לחוש שבמשך הזמן הטרמוסטט יפעיל את החשמל כיון דלא הוה פסיק רישא.

ובפמ"ג נמצא דמתיר טלטול רק לצורך הנאת אוכל נפש ולא לצורך שמחת יום טוב. ויל"ע האם יחלוק על דברי רעק"א אלו, או י"ל שיחמיר רק בטלטול מוקצה לצורך יו"ט שאינו בכלל 'אשר ייעשה לכל נפש' כגון לצורך הליכה, לימוד וכדומה אבל בהנאת הגוף כמו אור והסקה לצורך חימום יודה לרעק"א שמותר לטלטל מוקצה עבורם.

לח. וצ"ע אם בזמנינו גם נחשב הדבר כשווה לכל נפש.

לט. ובכה"ג מותר גם בתינוק שדינו מובא לקמן.

מ. סי' שכ"ו.

עישון ביו"ט ובראש השנה

לגבי עישון ביום טוב כבר נודע הפולמוס אם להתיר בכלל אוכל נפש, או לאסור בהיות ולא שווה לכל נפש, אלא רק למתרגלים לכך^מ. ובזמנינו שרבו דעות הרופאים הסוברים שהעישון מזיק, ונתמעטו מאוד הרוב שנהגו בכך, יש להחמיר לכאורה גם לפי המתירים^מ.

מכשירי חשמל שנתקלקלו ושינוי מצב ביו"ט.

כיריים חשמלי שכבו ויש בהדלקתם איסור משום הולדת אש, היה מקום להתיר על פי הרמב"ם שכתב שהאיסור הוא משום שהיה יכול להדליק בערב יו"ט, דלפ"ז בכבה ביו"ט דינו כמכשירין שלא היה יכול לעשותם בערב יו"ט, אעפ"כ אין להתיר, על פי דברי הראב"ד ורוב פוסקים שהדלקת אש ביו"ט נראה כמוליד אש שחמור יותר ואין להתירו גם אם לא היה יכול לעשותו בערב יו"ט, אולם על ידי נכרי בודאי יש להתיר, דבכל גוונא לא חמיר יותר משבות דשבות לצורך מצווה דה"ה לצורך אוכל נפש

שכיח בימים טובים שה'פריזער' גדוש במאכלים ומתקלקל, ובמידה וצריך רק להחזיר את התקע, מותר לעשות ע"י גוי ברמיזה במקום הפסד גדול^מ.

ולהעביר את הקפואים לשכן יש להתיר אם אינו טירחה מרובה, בשבת בכה"ג יש ליזהר שלא להעביר קפואים שצריכים בישול מחמת מוקצה - ע"פ המבואר^מ בדין 'משילין פירות ביו"ט' התירו רק דרך ארובה שאין בה טרחה, אבל מגג לגג, וכאן מחצר לחצר לכאורה יש לאסור, וכנ"ל לעניין ארובה בשבת^מ.

אמנם בספר **נשמת השבת**^מ לגבי מים הדולפים מראש הגג, רצה להתיר לפנות בגדים שלא יתקלקלו מהמים, שאסרו רק בפירות העומדים לסחורה או באושא מילתא טובא. אך בפוסקים נקטו שהאיסור משום טרחה יתירה, ובספר **שבילי דוד** מדמה לפינוי אוצר שאסור להתחיל בו בשבת.

נתקלקלו הכיריים, מכשירי אוכל נפש שאפשר לעשותם מבעוד יום אסורים להיעשות ביו"ט, אך כאן שכבה ביו"ט, לא יכול היה לעשותם מבע"י, ולכן יש מקום להקל ע"י אמירה לגוי. כדס"ל דהווה מכשירי אוכל נפש שא"א לעשותם מבע"י^מ.

בשעון שבת, בזמן שאינו דולק, יותר קל להזיז את מצבי ההדלקה והכיבוי לצורך יו"ט, ולהאריך את משך ההדלקה אפשר גם כשהשעון דולק. ומכ"מ דעת גדולי הפוסקים להשתדל שלא להורות בזה להתיר, או לכה"פ לעשות בשינוי.

פלטה חשמלית שהייתה אמורה להיכבות ע"י שעון שבת שנתקלקל, במידה ואפשר להיכוות ממנה, ובפרט תינוקות, יש יותר להקל מידי דהוה כגחלת של מתכת^מ, דלכו"ע מכבין אותה, ואע"פ שכתבו הפוסקים שאין לדמות בית פרטי כמקום שרבים מצויים שם, ששם נאמר דין גחלת, ע"י אמירה לגוי או שינוי, ובמקום תינוקות, בוודאי יש להקל.

מא. שע"ת תקיא, ד. ומשנ"ב וביה"ל שם.

מב. לקמן תקיח, ד. בשע"ת יתבאר יותר בכך ובצורך להחמיר ברה"ו. ומ"מ בביו"ט ראשון וב' ימי ר"ה החמירו יותר.

מג. דשבות דשבות מותר בכה"ג, והחזרת תקע הוא שבות ואין אנו חוששים שיש בכך בונה כדעת אאמו"ר (וצ"ל) ורוב פוסקים.

מד. תקכא.

מה. שלח, ז.

מו. תלג, ג.

מז. דע"י גוי מותר לכתחילה וגם להורות כן לרבים.

מח. שלד, כז.

פניני הלוי

שיחות יקרות מאת מורינו הגה"צ שליט"א

גילוי אלקותו יתברך בגשמיות העולם

במתן תורה

רוחני מהעוה"ב המחייבה, ואם יקח יעקב את חלקו מהעולם הזה, לא יהיה לו כלל קיום, ובהעדר הניצוץ הקדוש יתבטל הכל כעפרא דארעא, ולכן גם חלקך בעולם הזה שייך גם לי, עבור שיש לך מחלקי ברוחניות. בכך ניתן להבין עומק נוסף לפי דברי הפנים יפות, כי בני ישראל סברו קודם מתן תורה שעל ידה יצטרכו להתנזר לגמרי מהעולם הזה, ולהיות שקועים רק ברוחניות, שכן כך היה ההסכם והחלוקה בין יעקב אבינו לעשיו אחיו.

אכן, בעת קבלת התורה, כאשר הורר התרומם והוכיח כי אף בגשמיות יש חלקי ניצוצות דקדושה, הבינו ישראל כי בכך מראים להם משמא כי אף להם יש חלק גדול בעולם הזה, כי כל חיותו היא רק מהקדושה והרוחניות.

מטעם זה 'הכל מודים דבעצרת בעינן נמי לכם', כי בעת מתן תורה הוכח כי אף לישראל יש חלק בעולם הזה, ואכן משום שקיבלנו את התורה יש לנו שייכות אף בחלקו של עשיו. בנוסף לזאת, בכדי שיהודי יוכל לשבת וללמוד כראוי, לעבוד את קונו כראוי ובלא טרדות, מוכרח שיהיה לו שפע ברכה והצלחה, ודי הצורך בגשמי כדי שדאגות גשמיות לא יטרידו את מוחו בעבודת הקודש.

מעתה מובנים ביותר אף דברי ה**זוה"ק** (ח"ג קצב, ב), הביאם **הקדושת לוי** (דרוש לשבועות) בטעם קריאת מגילת רות בשבועות, שקודם שנתן השי"ת את התורה לישראל, הלך לעשיו ושאל אותו אם ירצה לקבל את התורה, שאל עשיו את השי"ת מה כתוב בה, והשיבו 'לא תרצח', סרב עשיו בטענה שהרי קיבל את ברכתו של יצחק אבינו 'על חרבך תחיה' (בראשית כז, מ), והציע לתת את התורה לבני יעקב, שאלו השי"ת, הלא אתה הבכור, השיב עשיו כי הוא כבר מכר את הבכורה ליעקב, ובכך הודה בעצמו על המכירה, ונתן מתנה לישראל לעת שיקבלו את התורה. אף לישמעאל פנה השי"ת בהצעה לקבל את התורה, וסירבו למשמע הכתוב בה 'לא תגנוב', וכאשר שאלו השי"ת הלא אתה מבני אברהם, השיב ישמעאל והודה, שכבר נאמר 'כי יצחק יקרא לך זרע' (שם כא, יב) ואיני נחשב לזרע אברהם, תן את התורה לישראל, ואף הוא שלח מתנה לישראל לכבוד התורה, עכ"ד ה**זוה"ק**.

אכן י"ל על אף שעשיו לא חפץ בתורה, טענו ישראל כי לא ניתן ללמוד בישוב הדעת בלא שיהיה אכילה ושתיה, ויתר עניינים גשמיים בשפע רב ללא טרדות, והסכים עשיו אף לתת חלק מהעולם הזה עבור שישראל יקבלו התורה, וזו המתנה ששלח להם.

ובדרך צחות אמר על כך ה**רה"ק רבי מאיר מפארמשילאן זיע"א**, עפ"י דברי הפסוק (תהלים קיט קמ), 'צרופה אמרתך מאד ועבדך אהבה', דהנה 'אמרתך' היינו התורה הק' עולה למקיימה ממון רב, 'צרופה' לשון כסף צרוף, ו'מאד' הוא לשון ממון (ראה ברכות נד, א), 'ועבדך אהבה' בשל כך אני אוהב את הכסף, כי אסור לאהוב ממון סתם, אך כיון שצריך להזדקק לו עבור המצוות, לכן אוהבים כסף.

ה**חיד"א** מביא את דברי ה**גמ'** (שבת פח, א), ויהי ערב ויהי בקר יום השישי, ה' יתירה למה לי, מלמד שהתנה הקב"ה עם מעשה בראשית ואמר להם אם ישראל מקבלים התורה אתם מתקיימין ואם לאו אני מחזיר אתכם לתוהו ובוהו.

נמצא שבקבלת התורה ע"י ישראל ניצל העולם כולו מאובדן וחרבון. וכבר נפסק להלכה שהמציל מזוטו של ים ומשלוליתו של נהר הרי זה שלו (ב"מ כד, א), ובכך **זכו ישראל גם בעולם הזה**.

בגמרא (פסחים סח, ב) איתא מחלוקת בין רבי יהושע ורבי אליעזר אי ימים טובים הינם כולם לד' או חציו לד' וחציו לכם, אמנם **הכל מודים דבעצרת בעינן נמי לכם, מאי טעמא יום שניתנה בו תורה הוא!** ויש להבין, לכאורה טעם זה מסברא נוטה לומר להיפך, כי יום גדול כזה ראוי שיוקדש כולו לתורה ועבודה, ואולי הנכון הוא לעסוק בו בתורה שעות ארוכות ברציפות וכדו', ומהו פשר נתינת הטעם בגמ' לחציו לכם 'לפי שבו ניתנה תורה'.

איתא בגמ' (שבת פח:), ויתיצבו בתחתית ההר' א"ר אבדימי בר חמא בר חסא מלמד שכפה הקב"ה עליהם את ההר כגיגית ואמר להם אם אתם מקבלים התורה מוטב ואם לאו שם תהא קבורתכם. ובספרי המוסר הרבו לבאר כי זהו רמז לכך שעם ישראל אינו יכול לשרוד בלי תורה, 'כי הם חיינו ואורך ימינו' ואם חלילה פורקים עול תורה אזי מיד שם תהא וכו'.

בספר **פנים יפות** להרה"ק בעל ההפלאה זיע"א מובא רעיון נאה לבאר העניין, דהנה בכל דבר גשמי ישנו ניצוץ רוחני של קדושה המחייבה, ואף בדומם צומח וחי, ואין אפשרות לשום דבר שיתקיים אם לא שיש בו ניצוץ קדושה המעניק לו חיות, ואף בבני האדם הוא כן, לכל אחד ואחד יש ניצוץ קדוש - הנשמה השוכנת בקרבו, וממנה יש לו חיות, ולכן במעשה דרשב"י שראה את יהודה בן גרים נתן בו עיניו ועשהו גל של עצמות (שבת לד, א), כי הוציא ממנו את ניצוצות הקדושה, ובכך נטל ממנו את כל החיות שהייתה בו.

וכאשר ירד הקב"ה במעמד קבלת התורה להר סיני, ושרתה עליו השכינה, הייתה בהר חיות רבה, ולכן נעקר ממקומו והתפשט מעפר הגשמיות לפי שעה, ולכן אמר השי"ת לישראל 'אם אתם מקבלים התורה מוטב ואם לאו שם תהא קבורתכם', כיון שזה שעמד ההר באוויר שלא כדרך הטבע היה מחמת קדושת ישראל שרצו לקבל התורה, ואם היו ח"ו ממאנים בקבלת התורה, הייתה החיות שבהר מסתלקת, וההר היה חוזר למקומו כמו שהיה קודם לכן על כל העומדים שם ו'שם תהא קבורתכם'.

בספר **ערוגות הבושים** מסביר בדרך זו את הקושיה המפורסמת, מדוע ציווי שמירת שמיטה מתחיל בכתוב 'ידבר ה' אל משה בהר סיני לאמור' (ויקרא כה א), ומה עניין שמיטה אצל הר סיני, והלא כל המצוות נאמרו מסיני, וברש"י מתרץ, 'אלא מה שמיטה נאמרו כללותיה ודקדוקיה מסיני, אף כולן נאמרו כללותיהן ודקדוקיהן מסיני', אך עדין קשה, מדוע נכתב דווקא כאן, ולא באף מצוה אחרת.

אכן, הנה מצות השמיטה נוהגת רק בארץ ישראל, משום קדושת הקרקע שבה (וישנם דעות שאפי' נכרי המחזיק בקרקע בא"י חייב בכך).

ואם תתמה כיצד ייתכן שיש קדושה בקרקע שהיא במדרגת דומם, לכך מורה לנו הפסוק שכבר היה דבר לעולמים במעמד הר סיני, שפרח ההר באוויר וכנ"ל, והוכח לעין כל שיש חיות קדושה אף בדומם, ומעתה מיושב עניין שמיטה אצל הר סיני באופן נפלא.

בספ"ק **נועם אלימלך** מפרש את הכתוב (בראשית לג, ט-יא) 'ויאמר עשו יש לי רב אחי יהי לך אשר לך, ויאמר יעקב אל נא וגו' וכי יש לי כל'. שעשיו אמר ליעקב 'יש לי רב', וכוונתו הייתה **העולם הזה** שייך אליו, שכן העולם הזה מכוונה 'עלמא דפירודא' (זוה"ק ח"ג קנט, ב) ורב מורה על לשון רבים ומפורדים, 'אחי יהי לך אשר לך' ואין ליעקב חלק בו, כי אם רק **בעולם הבא**.

על כך השיב יעקב 'יש לי כל' ורמז לו על **הכללת העולם הבא בעולם הזה** (וכן, כי כ"ל ביגמטריא נ', המורה על נ' שערי קדושה), כי לכל דבר גשמי יש ניצוץ

תורת הלוי

פנינים יקרים מדברי תורתם של רבותינו

את זמן מתן התורה ביום הכיפורים, שאז ירד משה מן ההר עם הלוחות השניות. אכן, קי"ל דשברי הלוחות הראשונים לא בטלה מהם קדושתם, והיו מונחים בארון הברית במשכן, ובביהמ"ק יחד עם לוחות שניות (ברכות ה, ב).

והנה רב יוסף לעת זקנותו שכח את כל תלמודו, ואבי תלמידו היה יושב לפניו ומזכיר לו את כל אשר למד (נדרים מא, א).

ואיתא בגמ' (ברכות סם), 'זהוהו בוקן ששכח תלמודו מחמת אונסו דאמרינן **לוחות ושברי לוחות מונחות בארון**'. ועל כך אמר רב יוסף 'אי לאו **האי יומא** דקא גרים כמה יוסף איכא בשוקא' שלולי זאת שחג השבועות הינו בו' סיון, ושמיחם על קבלת הלוחות הראשונות, לא היו מתייחסים אליו בכבוד אחר ששכח תלמודו. ורק משום ששברי הלוחות שניתנו באותו היום מונחים בארון הברית בכבוד, אף בו נוהגים כבוד אחר ששכח תלמודו, ולא מתייחסים אליו באופן של 'כמה יוסף איכא בשוקא'.

(פניני הלוי)

השי"ת, שבני ישראל הם חלק ד' חלק אלוה' ממעל, כי הרבה ברואים ברא הקב"ה בעולם בששת ימי המעשה, וכל אלו הברואים אין להם חלק אלוה' ממעל, משא"כ בני ישראל הם בריאה מיוחדת.

(שבט הלוי)

ידוע מפי ספרים וסופרים רבותינו **תלמידי הבעש"ט** הק' ולמעלה בקודש, כי בכל שנה ושנה מקבל כל איש ישראל את התורה כפשוטו ממש, וכל האורות והעניינים של מתן תורה חוזרים ונעשים בכל שנה ושנה, שזמן זה הוא נצחי ותמידי והתורה ניתנת השתא בהווה.

ויש להביא ראיה לדבר, מהא דמפורש בגמ' (שבת קכט, ב), מעלי יומא טבא חולשא, מעלי יומא דעצרתא סכנתא, וגזרו רבנן אכולהו מעלי יומא טבא משום יומא טבא דעצרתא דנפיק ביה זיקא ושמיה טבוח, דאי לא קבלו ישראל את התורה הוה טבח להו לבשריהו ולדמיהו.

והדבר פלאי, הלא כל נתינת התורה והספק אם שלא יקבלו את התורה היה מאז ומקדם, והיתכן שסכנת הזיקא תהיה גם כעת עד שנחשוש בעת זו, הלא כעת אין הספק של קבלת התורה כי כבר קבלוה במעמד הנבחר, והדר קבלוה בימי אחשוורוש מאהבה (שבת פח, א), ומה יש כעת סכנת זיקא עד כדי כך שגזרו על שאר ערב יו"ט משום ערב עצרת, ונפסק כן להלכה ברמ"א (תסח, י) ובכל עיו"ט [ובכף החיים (תסח, י), ואם חל שבועות ביום א' וביום ב' ע' **מהר"י ברונא** סי' קי"ח שכתב שהעיד לפני מה"ר אייזיק לוי על מהר"י שפעם אחת חל שבועות ביום א' וב' ובע"ש נכנסו למרחץ ומיחה בבחורים מלהקיז משם מהר"ל דס"ל דחשיב כערב יו"ט ולא אשגחי ביה והקיזו דם ונסתכנו, עיי"ש].

הרי לנו דאף כיום הזה איכא בזה סכנה, והמקילים שהקילו הוא רק משום שומר פתאים ד'. וא"כ הדברים ק"ו אם הזיקא דטבוח חי וקים במעלי דעצרת, כ"ש מידה טובה מרובה שזכות ומציאות והגנת התורה קיימת, דהיינו שאף כעת אנו יכולים ממש פשוטו כמשמעו לקבל התורה, וזה זמן מתן תורתנו.

(מחשבת הלוי)

רב יוסף ביומא דעצרתא אמר עבדי לי עגלא תלתא, אמר אי לא האי יומא דקא גרים כמה יוסף איכא בשוקא. (פסחים סח, ב)

רבים דקדקו בהגנת דברי רב יוסף ולשונו מכמה פנים, ויבואר בהקדם הבנת העניין מדוע נקבע חג השבועות בו' סיון. הלא לוחות אלו שניתנו אז לא התקיימו בידי ישראל, אלא נשברו בסופו של דבר. ולכאורה היה ראוי לחוג

אנכי ד' אלקיך אשר הוצאתיך מארץ מצרים מבית עבדים. לא יהיה לך אלקים אחרים על פני. (שמות כ, ב-ג)

הנה דיבור הראשון של אנכי הוא לכל הדעות מצוה עשה חיובית, והיא המצוה של יחוד ה' והאמונה שהוא אחד יחיד ומיוחד, ואם כן צריך להבין למה נכתב מצוה בלשון סיפור דברים, ולא בתור ציווי. גם ליישב מה שהקשו המפרשים למה אמר אשר הוצאתיך מארץ מצרים, ולא אמר אשר בראתיך. גם תמוה למה אמר בכלל אשר הוצאתיך מארץ מצרים וגו' הרי העיקר כאן היא הציווי של אנכי ד' אלקיך, ומה יוסיף תת מה שאמר אשר הוצאתיך מארץ מצרים, להבנת המצוה של אנכי ד' אלקיך.

ויש לומר דהנה אמרו **חז"ל** (ילקוט דברים רמז תתקמ"ב) עה"פ (דברים לב, ט) כי חלק ה' עמו, כשבא אברהם אבינו לעולם יצא ממנו פסולת ישמעאל ובני קטורה, כשבא יצחק יצא ממנו פסולת עשו ואלופיו, חזרו להיות רעים יותר מן הראשונים, וכשבא יעקב לא יצא ממנו פסולת אלא נולדו כל בניו כשרין כמותו, כענין שנאמר (בראשית כה, כז) ויעקב איש תם, מהיכן המקום מכיר את חלקו מיעקב, שנאמר (תהלים קלה, ד) כי יעקב בחר לו י-ה, ואומר (דברים לב, ט) כי חלק ה' עמו יעקב חבל נחלתו. ועדין תלי בדלא תלי אין אנו יודעין אם המקום בחר לו ישראל לסגולתו אם ישראל בחרו להקב"ה, ת"ל (דברים יד, ב) ובך בחר ד' וגו', ומנין שאף יעקב בחר לו הקב"ה, שנאמר (ירמי' י, יז) לא כאלה חלק יעקב כי יוצר הכל הוא וישראל שבט נחלתו, ע"כ.

היוצא מדבריהם שבני ישראל **נבחרו** להיות עם סגולתו עוד מימות יעקב אביהם, וכבר מאז הם חלק מהשי"ת. כי ישראל הם חלק אלוה' ממעל, וכן אמרו אורייתא וקוב"ה וישראל חד הוא (זוה"ק ויקרא ח"ג עג, א), וממילא כל הענין הזה להיות לו לעם סגולה ועם הנבחר אינו תלוי בבחירתם, כי כבר נבחרים ועומדים מימות יעקב אביהם. והם נעשו חלקו של הקב"ה - וזה בידם לאשר - אלא שתולה ברצונם.

ומעתה יובן שפיר למה נאמרה להם מצוה זו של אנכי ד' אלקיך בלשון סיפור דברים ולא בתור ציווי. כי אם היה נאמר בלשון ציווי היה משמעו שעתה נתחדש דבר חדש שד' הוא אלקינו ובחר אותנו לו לעמו ואנחנו חבל נחלתו ברצוננו, אשר על כן אמר מצוה זו של אנכי ה' אלקיך דייקא בלשון סיפור דברים להתרות בזה כי מצוה זו הוא מציאות שלא עתה נתחדשה, וגם אינו תלוי בבחירתם, אלא הם כבר חבל נחלתו מימות יעקב אביהם, ומאז כבר האמירם ד' להיות לו לעם סגולה.

ובזה מיושב גם הקושיא למה לא אמר אנכי ד' אלקיך אשר בראתיך, כי אם יאמר כן לא יבוא לכלל ביטוי עיקר העיקרים שבכוונת דיבור

האמונה אין לימוד וקיום התורה שווה לכולם. והוא עמוד ויסוד שהכל בנוי ומיוסד עליו.

ואמנם נראה דאף גם בזאת עדיין לא דיים, כי לא תיתכן קבלת התורה אלא לנשמות ישראל קדושות וטהורות שאינם מעורבת בטומאת וערוות מצרים, ורק בפרישות מטומאת עריות ומזוהמת מצרים תיתכן קבלת ודביקות בתורה הקדושה.

ולכך הני תרי עיני נאמרו בפרשת ציצית, להורות כי תנאי המה כי ראיתם אותו וזכרתם את כל מצות ה' ועשיתם אותם, הוא אחר שיתקיים התנאי שלא יתורו אחרי לבכם ואחרי עיניהם, שידבקו באמונת ה', ויזהרו בפרישות ובצניעות, כי רק אז יוכלו ללמוד ולדבוק בתורת אלקים חיים.

והנה כי כן יבואר לן מקרא קודש דילן, **אנכי ה' אשר הוצאתיך**, ורמזו בזה כי פתח לכל התורה הוא ב' דברים אלו, כי אשר הוצאתיך שהוא מורה על שהוא משגיח בכל פרט והוא משדד מערכת הטבע כרצונו, וגם כי הוציאנו ממצרים, בזכות קדושתן של ישראל ושמירתן על גדרי עריות, כי הן תנאי לקבל התורה ולכך הזכיר מלכותו על פועלו ביציאתו ממצרים, כי זה דוקא הוא שורש לשני הענינים שהם התנאים לקבלת התורה.

(שבט הלוי)

כה יעשה ד' לי וכה יוסיף. (רות א, יז)

ובמדרש **רבה**, אמרה לה בתי, כל מה שאת יכולה לסגל מצות וצדקות סגלי בעולם הזה אבל לעתיד לבא 'כי המות יפריד ביני ובינך', (ר"ר ב, כד).

ולולא דברי המדרש שדיבור זה אמרה נעמי לרות, ובדרך המדרש שנעמי אמרה דברים אלו, אפשר לפרשו דהמכוון הוא שאחרי שראתה נעמי את גודל דבקותה והתלהבותה של רות מתורת ישראל ועוז רצונה להידבק בנתיבות אלו, אמרה לה, **ולעצמה** נתכוונה, 'כה יעשה ד' לי וכה יוסיף', שאוכה אף אני בעזרת ד' כן לעבוד ולהוסיף להרבות פעלים כמותך בחשק והתלהבות.

וכפי שהנסיון מראה על דבקות בעלי התשובה בתורה ומצוות שבמקום שבעלי תשובה עומדים אין צדיקים גמורים יכולים לעמוד שהם עולים על הצדיקים בהתלהבות שנתגלה לעיניהם בתורת אלוקים חיים, וכפי שרואים את הבעלי תשובה שעמלים בתורה ועבודת ד' יותר מהנולדים בבית חרדי וכדברי **רבי אברהם הגר** בתוס' (קידושין ע, ב ד"ה קשים) שהגרים בקיאיין במצות ומדקדקין בהם.

ובדרך שהנני רגיל לפרש דברי דוד המלך ע"ה (תהלים כז, ד) 'אחת שאלתי מאת ד' אותה אבקש **שבתי בבית ד' כל ימי חיי** לחזות בנועם ה' **ולבקר בהיכלו**, דלכאורה צריך להבין מה שפתח בבקשה לשבת בבית ד' 'כל ימי חיי', וסיים 'ולבקר בהיכלו' כאורח המבקר כפעם בפעם. אלא הביאור הוא שאלו שבאים עתה מחדש לבית ד' מעולם אחר וזו לעבודת אלוקים או שבאים רק לעתים רחוקות מתפעלים מאוד מזהר ונועם תורת ד' ומצוותיה, מה שאין כן

אצל השקוע ורגיל בה אשר תוכל לפעמים להיחלש אצלו הרגשה זו, ולכן ביקש דהמע"ה, אם כי רצונו לשבת בבית ד' כל ימי חיי, עדיין רוצה שתשמר בקרבו אותה התלהבות של המבקר בהיכלו.

וזה יש לפרש נמי הכא, שנעמי ראתה כל זאת אצל רות בראשית דרכה שהייתה מלאה התלהבות, ולכן התפללה ובקשה נעמי על עצמה כה יעשה ד' לי וכה יוסיף שתזכה גם היא להדבק בהתלהבות בתורה ומצות כמו רות.

(מחשבת הלוי)

הכל מודים דבעצרת בעינן נמי לכם, מאי טעמא יום שניתנה בו תורה הוא. (פסחים סח, ב)

ויבואר עפ"י מה שכתבו בספרים 'הק' להבין העניין שחג השבועות הוא ב' סיון ולא ב' ב', ואע"פ שקבלת התורה עצמה הייתה ב' סיון.

אכן, ו' סיון הוא **'זמן מתן תורתנו'**, כי באותו היום לימד משה את ישראל ההנהגה בדברים שברשות, בענייני 'תורתנו' - התורה השייכת לדברים שבגופינו, וזו לכשעצמה היא תורה שלימה.

לפיכך אין ספק כי ביום זה בעינן נמי **לכם**, אחר שבו דייקא למדנו כיצד לקיים אף את ענייני ה'לכם' כדת של תורה, והכל מודים כי התחלת לימוד התורה צריכה להיות באופן זה.

על כך אמר רב יוסף 'אי לאו האי יומא', כי לולי אותו היום שהוסיף משה לפרשיה, לא היינו יכולים להשיג דבר זה מעצמינו, 'כמה יוסף איכא **בשוקא**' וח"ו כל עשיותינו הגשמיות היו כיתר האנשים שבשוק.

(פניני הלוי)

מה בין יציאת מצרים לקריעת ים סוף אלא שיציאת מצרים קשה שנאמר (שם ד, לד) **או הנסה אלהים** (שם, כ) **ואתכם לקח ד' תדע לך שזו קשה מזו שביציאת מצרים כתיב** (שמות כ, ב) **אנכי ד' אלקיך אבל בקריעת ים סוף אינו מזכיר את השם.** (שמות רבה כב, ג)

והיינו כמש"כ **המפרשים** מדכתיב בעשרת הדברות 'אשר הוצאתיך מארץ מצרים' ולא 'אשר קרעתי את הים'. והענין בזה, דלעולם היה להקב"ה להזכיר להם קריעת ים סוף, שראו יד ד' פלאי פלאות והתהפכות הטבע לפי רצונו, והרי **ארו"ל** דעשרה נסים נעשו להם במצרים וחמשים על הים, ולאידך מ"ד חמשים במצרים ומאתים וחמשים על הים (מכילתא שמות יד, לא), ועוד כיון שבקיי"ס זכו כל האומה ושחל עליהם רוח נבואה ושרו על הים אנשים ונשים וטף עד שאמרו **חז"ל** (סוטה ל, ב) שאפילו עוברים במעי אמן ויונקי שדים אמרו שירה, והכירו את ד' אלקיהם, וא"כ כאשר נגלה עליהם שוב בסני, ועשאן כולם נביאים, באנכי ד' אלקיך כמש"כ **הרמב"ן**, ה' יותר שייך להגיד אנכי ד' אלקיך אשר קרעתי לך הים שאז הכרתני בנבואת ד', ובשביל זה הריני נותן לך זאת התורה בנבואת ד'.

ובכל זאת לא הזכיר קריעת ים סוף אלא יציאת

מצרים, כי זכר חסדי המקום על אומתינו הקדושה וזה ע"י יצי"מ, כי אילו לא קרע לנו את הים ושקע צרינו דיינו בחסדיו שהוציאנו מכור הברזל ממצרים אבל אילו לא הוציאנו משם גוי מקרב גוי, הרי לא הייתה ישראל לעולם לממלכת כהנים וגוי קדוש, והרי הגביהנו מעומק שוחת מצרים מ"ט שערי טומאה עד ההתגלות הכי גדולה מכל הדורות יום מתן תורתנו אשר כל כח היצה"ר ומלאך המות בטל מאתנו, ונעשינו ממלכת כהנים וגוי קדוש.

(שבט הלוי)

אריב"ל בשעה שעלה משה למרום אמרו מלאכי השרת לפני הקב"ה רבש"ע מה לילוד אשה בינינו אמר להן לקבל תורה בא אמרו לפניו וכו' תנה הודך על השמים. (שבת פח, ב)

בהסבר דברי המלאכים 'תנה הודך על השמים' מבואר, כי ביקשו לטעון 'טענת בר מצרא' משום שהתורה בשמיים היא והם סמוכים לה.

אכן, כבר כתיב **בנים** אתם לד' אלוקים' (דברים יד, א), ואף על פי שבר מצרא קודם לכל אדם, לגבי אדם הנותן מתנה לבנו אין שייך דין זה.

בבני יששכר (חודש סיון אות כג) מביא רעיון נפלא בשם **החיד"א**, בפרשת ראה (דברים יג, ט) כתיב 'כי תשמע בקול ד' אלוקיך לשמור את כל מצוותיו אשר אנכי מצוון היום לעשות הישר בעיני ד' אלוקיך'. ובפסוק שלאחריו כתיב 'בנים אתם לד' אלוקים'.

ולפי האמור לעיל, ניתן להבין את סמיכות הפסוקים, כי התורה ניתנה לכלל ישראל 'לשמור את כל מצוותיו' וגו'. ואם אכן משום 'לעשות הישר בעיני ה' אלוקיך' יש להקדים בר מצרא כל אדם, ויש ליתן את התורה למלאכים, מכל מקום **בנים אתם לד' אלוקים** וגבי בנים אין טענה זו שייכת.

עוד מובא בשם **החיד"א**, דהנה התורה הייתה צריכה להינתן בו' סיון, אמנם 'יום אחד הוסיף משה מדעת' (שבת פז, א) ולכן נתנו את התורה בו' סיון. עוד איתא בגמ' (שם פז, ב) 'ודכולי עלמא **בשבת** ניתנה תורה לישראל'.

דרושים רבים נאמרו בעניין 'יום אחד הוסיף משה מדעתו'. אכן י"ל, דהנה איתא שבן נח ששבת חייב מיתה (סנהדרין נח, ב), וטעמו מבואר בספ"ק שהוא כמשתמש בשרביטו של מלך, כי השבת מונחת בבית גזיו של הקב"ה, ולכן מלך מותר להשתמש בשרביטו של מלך, אך לזר אסור, ומשום כך ישראל מחויבים בשמירת שבת, כי הינם בנים למקום, ואילו גוי ששבת חייב מיתה.

מטעם זה ביקש משה רבינו להוסיף יום אחד מדעתו, כדי שהתורה תינתן **בשבת**, ואז יוכל להשיב על טענת המלאכים כי הינם ברי מצרא לתורה, שהרי בני ישראל שומרים שבת, וזאת מטעם שהם נחשבים כ**בנים** למקום, ובבנים אין שייך דין בר מצרא וכנ"ל.

(פניני הלוי)

חיי הלוי

עובדות הנהגות וזכרונות

זהרורי חמ"ה וניצוצי אורה ממשנתו הטהורה של מרן רבינו הגה"ק בעל מחשבת הלוי זצ"ל מאוצרו הטוב של חדב"ן הגה"ח ר' שלום צבי ענגלענדער שליט"א ראש כולל מכנובא בעלזא - לונדון יצ"ו

כִּי הֵם חַיֵּינוּ וְאַרְךָ יָמֵינוּ וְכֶהֱם נִהְיָה יוֹמָם וְלַיְלָה

כאשר נתבקשתי ע"י חברי המערכת החשובים המתעסקים בקדושים, בעריכת והפצת אור תורתו של מורי חמי רבינו זצ"ל, שהאיר עיני ישראל באור תורתו וצדקתו, ובהוצאתו לאור של הגליון הנכבד 'מורשת הלוי' - תחת נשיאות גיסי היקר הגה"ח ר' אברהם אלי וואזנר שליט"א אב"ד מחשבת הלוי, אמרתי גם אני אענה חלקי בס"ד בכמה דברים לכבוד יום מתן תורה הבא לקראתנו לשלום.

אמנם כאשר הנני מתכוונן במחשבותי ברצוני להביע רחשי לבי על הזכרונות מכבוד תורתו הרמה, הרי מעי המו לו בזכרנו בהילו נרו עלי ראשנו, כאשר ימים האלו, ימי ההכנה לקבלת התורה היו אצלו ימים של שמחה ופחד משולבים בד בבד, ובהכנה לקראת היום הגדול של קבלת התורה, אשר בו ביום דנים מדי שנה שוב על החלקים שיוזכו ללמוד לחדש בתורה במהלך השנה הבעל"ט, אמנם לאידך גיסא הוא מהימים טובים ומועדים אשר הנחילנו השי"ת, הרי שהיה בזה בגדר 'וגילו ברעדה'.

הדיו יכל והזכרונות לא יכלו, ובמיוחד כאשר מרחיבים על הקשר שהיה לרבינו זצ"ל להתורה הק' מושושי חיי, שקיים בעצמו מקרא שכתוב 'והגית בו יומם ולילה' כפשוטו, וראה ראינו זאת כאשר היינו סמוכים אליו משך שנים רבות, ובמיוחד בימי האורה כאשר כיהן כרב בק"ק ייטב לב ד'סאטמאר בעירנו יצ"ו, שכל זמנו היה עסוק למען התורה, ללמוד וללמד, ולפסוק הוראות למען לשמור ולעשות.

על כן אנסה לכתוב מעט מזכרונותי בענין תורתו מושושי חיי כפי אשר תשיג ידי, והרבה יותר ממה שאכתוב לפניכם כתוב וחקוק על לב כולנו באותיות של אש.

בדברי תורה רוויי רעיון ועומק, אם בדברי החידושי הר"ם ושאר ספרי צדיקי פולין שהיו חביבים עליו ביותר, ואם במפרשי הפרשה בהם התעמק ומצא עומק לפנים עומק, הכל היה מתוך רוממות ואוירת קדושה עליונה. יגיעתו בתורה היה מן המפורסמות, פעם ביקש מהרה"ק מסאטמאר זצ"ל שיברכו שתורתו יתקיים בידו, אמר לו הרה"ק ז"ל"ע הברכה היא שכן תשכח כי עי"ז מתייגעים ועמלים לזה, ואכן היה כל כולו עמל התורה.

הרבצת התורה

חלק עיקרי מההתמסרות בהנהגה ודאגתו למען הציבור, היה ענין הרבצת התורה שהשפיע על כל הקהילות של סאטמאר בלונדון, וכפי שמעידים חשובי המתפללים שניכרה עליה גדולה לבני הקהילה בביאת מו"ח רבינו זצ"ל להיות מנהיג הציבור והפיח בהם רוח חיים של תורה ויראה, וגם הוא החשיב מאוד תקופה זו מימי חייו עד כדי כך שבצוואתו ביקש שלא יכתבו עליו תוארים, אבל אחד מהמיעוט שהתיר לכתוב הוא שהרביץ תורה בקהילת סאטמאר בלונדון. שיעוריו היו בעומק העיון, אם בשיעור גמרא ג' ימים בשבוע בו למדו גפ"ת בעיון קרוב לשש מאות דפים, ואם בשיעור שו"ע שלימד בכל בוקר וגמר את כל חלק אורח חיים, וכן השיעורים בכל יום ראשון בערב לפני קהל רב בי"ד כמו הל' טהרה, הל' חלה, הל' צדקה, וכן בהל' סופרות, או הלכות מועד במועדו, ועוד ועוד. בליל שישי היה מוסר שיעור בחומש רש"י מתובל בדברי נועם מגדולי וצדיקי הדורות, כאשר לשיעור זה הגיעו רבים וטובים מבני עירנו שנהנו מנועם דברותיו הנעימים שיצאו מפה מפיך מרגליות. בתקופת חגאות הגויים שהיה לציבור חופש מהעבודה מסר שיעור בחושן משפט, שם ליבן הלכות אקטואליות למעשה. בשבת אה"צ היה מוסר שיעור מיוחד בפרקי אבות. היו זמנים שבמוצאי שבת אף היה מוסר שיעור ארוך בהל' עירובין ואז סיים את כל הל' עירובין.

מה שהשיג דרך יגיעתו העצומה בתורה משך כל שנותיו, שעות על גבי שעות מבלי לדעת ומבלי רצון לדעת שאר הוויות עוה"ז. דוגמא קטנה אחת ממה שראינו מה שהשיג רק ע"י התורה"ק, שהיה פעם בעש"ק שנשמעה זעקת הצלה סמוך לביתו, וכששמע רץ תיכף החוצה ואמרו לו שיש תינוק שמתקשה בנשימתו, ותיכף הזדרזו לביתם לעשות בו 'החייאה', ושאלוהו אח"כ מאין הוא יודע את מלאכת החייאה - אמר את הכל אני יודע מהד' אמות של תורה! ואכן זאת ההגדרה עליו, שנכנס לד' האמות של תורה, ולא יצא מהם אף פעם.

אמר לי פעם שלפני שהגיע לכהן כרב בקהילת סאטמאר בלונדון התייעץ עם איש חשוב שהניאו מזה בנימוקו שבהיותו מיוצאי גליל-העליון (-אויבערלאנד) לא יבין את שפת דיבורם וניבם של מתפללי בית מדרשו. ואולי יתכן שבאמת צדקו דברי הנ"ל, אמנם לא הכיר את מו"ח רבינו זצ"ל, אשר כל שיגו ושיחו היה רק בתורה, ולא שמע ולא עסק בשום דבר מלבד בדברי תורה, ואע"פ שהיו כאלו שרצו לגוררו לכל מיני מחלוקות ומדנים, בכל זאת הדבר לא השפיע עליו כלל, ולא התייחס לדיבורים ששמע בעניינים אלו, וכאשר שלחו לו מחרחרי ריב מכתבים וכתבי פלסתר וכדו' זרקם תיכף ולא היה פותחם כלל, וזה היה כל מהותו.

ראינוהו בלימודו בכל הזמנים, לא היה אצלו מושג של רגע הנפנה לבטלה והולך לאבדון, כל דקה היתה מנוצלת עד תום, ותמיד - היה זה מתוך יגיעת מה, מתוך מחשבה מעמיקה, בהיקף וברוחב. היה שקוע כל העת בדברי הראשונים, כמו גם בספרי גדולי האחרונים ובפרט בספרי הגה"ק רבי עקיבא איגר זצ"ל שהיו שגורים על פיו השכם והערב, עד שאף העניק לאחד מבניו שמו ע"ש הגרעק"א.

בסעודות שבת בביתו, לשם דוגמא, לא היה קיים כלל מציאות של שיחה של בטלה, לא היה מושג של שיחה סתמית, כל דיבוריו היו מתובלים

דביקות בתורה

מונה בזכרוננו כי כאשר באתי בקשרי שידוכין ונעשיתי חתן אצל מו"ח רבינו זצ"ל ובאתי לפני מו"ר ראש ישיבת טשעבין הגאון מהרב"ש שניאורסון זצ"ל לבשרו בבשרה הטובה, המליץ בדבריו במאמר חז"ל (קידושין כט, ב), 'חיים על צווארו ויעסוק בתורה' בלשון נופל על לשון, 'רבי חיים על צווארו - ובוודאי תזכה - שיעסוק בתורה', וכוונתו הייתה לפי שהכיר את רבינו וידע שאצלו ובביתו אין שום חשיבות אחרת רק לימוד התורה.

מצינו בילקוט שמעוני (תהלים רמו תתעד), עשרה דברים נקראו חיים, חכמים נקראו חיים, שנאמר 'תורת חכם מקור חיים' צדיקים נקראו חיים שנאמר 'פרי צדיק עץ חיים', ישראל נקראים חיים שנאמר 'אתם הדבקים בה' אלקיכם חיים כולכם היום, ועוד.

אם כי כל אחד הרי הוא חי ונושם בעולמו, אבל המושג להיקרא בשם 'חיים' זהו רק כאשר מקיים הוא 'אתם הדבקים בה' אלקיכם - אז - חיים כולכם היום, ועליהם גם ייאמר 'צדיקים במיתתן קרויים חיים'. ועל מו"ח רבינו זצ"ל אפשר לומר זאת בהחלט, כאשר משך כל השנים ראינו את שקידתו בתורה, וראו עליו במוחש הענין של 'כי באור פניך נתת לנו ה' אלקינו תורת חיים' - התורה הקדושה היתה כל חיותו, ומסר כל נפשו לתורה.

אמר פעם על דברי ה'זוה"ק (פרשת ויקהל) 'אשריהם לצדיקים דמשתדלין באורייתא', והפירוש הפשוט הוא אשריהם לצדיקים שמתייגעים בתוה"ק, אמנם אמר בשם הרה"ק מקאצק ז"ע שפירש, דהנה ישנם צדיקים רבים בעולם, יש כאלו שהשיגו מדריגתם דרך תעניות וסיוגופים ויש שפעלו ע"י אמירת תהלים וכדו', אבל אשרי להם לצדיקים דמשתדלין באורייתא, שנעשו צדיקים דרך לימוד התורה הק', כי ההתמדה והיגיעה בתורה היא הדרך המובחרת לעלות מעלות רמות. וזאת אפשר לומר על מו"ח רבינו זצ"ל שהשיג

כך היו ימיו מלאים הרבצת התורה מן הבוקר עד הערב, בכל ימות השנה.

דרכו היה מדי יום חמישי לשלוח מכתב בפאקס לאביו - **מוח"ז רבינו בעל שבת הליי זצ"ל**, וביום ששי היה מוח"ז מחזיר אליו מכתב, והיה כותב לו את סדרי שיעוריו, ופעם כתב לו אביו זצ"ל, 'רואה אני שבקביעת שיעור שלך ברבים - אתה הולך בעקבי אביך העני, בהל' צדקה ובהל' כיבוד אב ואם שהם הלכות גדולות ומסוגלות'.

קביעתן כן תהוין

ורבים שאלו וכן תמהו איך הספיק במשך יממה אחת להשיג כ"כ, אם בלימודיו בכל חלקי התורה, ואם במסירת שיעורי תורה בכמה מקצועות, ולקבל פני השואלים בדבר ה' בהלכה והשקפה, ועוד.

אמנם מי שהכיר את מוח"ז רבינו זצ"ל הרי ראה וידע שכל זמניו היו בחשבון מדוקדק, ניצל כל רגע פנוי והכל היה מתוך סדר מסודר, וסוף מעשה במחשבה תחילה. והיה אומר בשם הרה"ק הר"ר **בונם מפרשיסחא ז"ע** לפרש הכתוב (בראשית מה, ו) 'ויברכם ביום ההוא לאמר', דסדר העולם הוא שחושבים רק מהמצב של מחר וכסדר המחשבה הוא על העתיד ואין מתבוננים בהתכלית של היום הזה אשר נמצא בו לנצלו כראוי, וזו היתה ברכתו של יעקב אבינו ויברכם ביום ההוא לאמר' שיבינו בכל זמן דעכשיו הוא כבר היום ההוא. מאמר זה היה אצלו בגדר 'הוא היה אומר'.

גם היו חביבים עליו דברי דו"ז הגה"ק רבי יהודה גרינוואלד זצ"ל אב"ד סאטמאר בספרו **שבט מיהודה** (בחוקת) בדברי המדרש 'אמר דוד רבש"ע בכל יום ויום הייתי מחשב וכו' למקום פלוני אני הולך ורגלי מביאות אותי לביהמ"ד'.

וביאר שם, שהכוונה שדוד המלך התאונן, ואמר לעורר, רבש"ע ראה היאך הם דרכי, כשאני הולך למקום פלוני אני חושב מקודם מה עלי לעשות שם ואיזה סחורה אקנה ואצל מי אקנה, אבל לבתי כנסיות ולבתי מדרשות רגלי מוליכות אותי בלי שום הכנה מקודם ולחשוב חשבונות, והיינו דאמר דוד המלך ע"ה כמצטער 'חשבתי דרכי' - שאר דרכי רשות חשבתי מקודם שאעשה, ואצל מצות ח"ו לא עשיתי כך, ומה יאמר הקב"ה לזה לא תהיה כהנת כפונדקית, ע"כ 'ואשיבה רגלי אל עדותיך' ומעתה עלי לקיים שלא רגלי מביאות אותי - אלא אני אשיבה רגלי והבן.

מוח"ז רבינו זצ"ל כאשר ראה לראשונה מאמר זה התרגש מאוד, איך שגם בתורה יש לעשות כל דבר במחשבה ולא 'ליפול' לתוך תורה ומצוות, ובמכתב ביום חמישי ההוא ציטט את כל המאמר לאביו - **מוח"ז זצ"ל**.

אהבת התורה

בחלק הרבצת התורה היה משקיע ביותר כאשר הגיע ללונדון ועשה מהפיכה אדירה בענין לימוד התורה. בדרשותיו עורר ללא סוף אודות חשיבות התורה וקביעת עתים לתורה, ובד בבד פעל, זירו, דירבן, והמריץ כל אחד שיכול להקים או למסור שיעור תורני שיתחיל למסור.

בענין זה ראו אצלו דבר מיוחד, כל אימת שראה שנפתח שיעור חדש בכל מקצוע בתורה, לא הביט על מעמדו וכבודו כלל, אלא היה מתיישב בכבודו ובעצמו ומשתתף בשיעור כאחד השומעים, וכל זאת עשה מתוך מטרה לחזק את המגידי שיעורים לצד המשתתפים.

כך גם כל אימת שפגש את מגידי השיעורים או את הלומדים היה אומר להם מילה טובה לצד דברי עידוד וחזקת וכך עודד וחזק את השיעורים.

כ"ק האדמו"ר בעל ברך משה מסאטמאר ז"ע הפליא בפניו מאד את רום מעלת השגת התורה שהחזיר בקרב בני הקהילה בלונדון, עד שהתבטא שרבינו **'יומם בעקבותיו את כל בני המקום'**.

וראו בו את האחדות בטוב עין לכל לומדי תורה ולכל מרביצי תורה, והיה רגיל בפיו מאמרו של **הפרי מגדים** עה"כ (תהלים קיט, קסה) 'שלוש רב לאוהבי תורתך ואין למו מכשול', ע"פ המבואר **בחז"ל** על רב כשהיה לו שאלה בהל' שחיטה היה מקבץ כל השוחטים ודיבר עמם אודותיה, אלמא דכשיש שאלה בין הרבנים אפשר לברר היטב ההלכה אם מתקבצין יחד, ובזה מבאר הפמ"ג כתוב הנ"ל כשיש **שלוש רב בין אוהבי תורתך** אז אין למו מכשול פ"י שנפסק ההלכה כדבעי.

ומו"ח רבינו זצ"ל הוסיף בזה לבאר הכתוב בפרשת שופטים 'כי יפלא ממך דבר למשפט וכו' - למה נעלם מעיניהם הדין וההלכה, וזאת כי **דברי ריבות בשעריך** שיש ביניהם דברי ריב ואין מתקבצין יחד לברר ההלכה.

ואציין דוגמא נוספת לאהבתו ללומדי תורה, שפעם באו לפניו שוכר ומשכיר לדין תורה, המשכיר טען שהשוכר לא שילם לו זה חצי שנה, והשוכר טען אין לי, המשכיר תובע שאם אין לשוכר לשלם ייצא מהדירה, והשוכר אמר שאין לו לאן ללכת, שאל **מו"ח רבינו זצ"ל** למשכיר, ומה אתה אומר, ענה, שהוא יושב על התורה ועל העבודה ואם לא יקבל שכר הדירה יצטרך להפסיק לימודו ולצאת לעבוד לפרנסתו, אמר לו רבינו, **חס ושלום!** שאלו המשכיר אז למעשה מה יעשה, אמר שיחזור אליו מחר.

למחרת הגיעו שני בעלי הדין אליו, ורבינו הוציא **מכיסו** מעטפה גדולה עם סכום כסף גדול, ואומר להמשכיר כאן יש לך השכירות מחצי השנה האחרונה, ואני אדאג שישלמו לך שכר דירה מעתה, **ואין לך לצאת מבין כותלי ביהמ"ד ע"מ להתפרנס**.

בכל מאודו היה שואף לרום את כבוד התורה בעיר, סיפר לי יהודי שנכנס פעם לחדרו של **מו"ח רבינו זצ"ל** בביתו, ותוך כדי שיחה עמו צלצל הטלפון והלה שמע איך שרבינו אומר בטלפון (כנראה לגבאי ביהמ"ד) דאין ליתן 'חתן תורה' לאדם שאינו בן תורה, וכששמע היהודי הנ"ל שמו"ח משוחח בטלפון בנושא שאינו שייך אליו, ביקש לצאת מהחדר עד תום שיחתו בטלפון, אולם מוח"ז אמר לו שלא יצא מחדרו כיון שהוא רוצה שישמע גם הוא דברים אלו **שאין נותנים חתן תורה למי שאינו בן תורה**.

ובחרת בחיים למען תחיה אתה וזרעך

הרבה השקיע בזה במחשבה דיבור ומעשה להנחיל לכל שוחרי פתחו את החובה לדאוג למען תכלית האדם בעולמו, לו ולזרעו אחריו.

והנה כאשר עומדים אנו לקראת קבלת התורה מן הראוי להביא דברי **הזוה"ק** פרשת אמור (צח, א) אשר **מו"ח רבינו זצ"ל** עסק בזה רבות - 'ער האט געקאכט מיט דעם', שמעורר בענין מה שצריך להישאר ער בליל שבועות, 'חסיד קדמאי לא הוו ניימי בהאי לילא והוו לעא באורייתא - ואמרו, ניתי לאחסנא ירותא קדישא לן ולבנן בתרין עלמין'.

העיקר מה שהוציא מדברי הזוהר הק', אשר התכלית שיעשה האדם בעולם צריכה להיות **להנחיל לו ולבניו** הענין של 'תרין עלמין' הרומז להיות עסוק בעניני עוה"ב, להשקיע מוחו ונפשו בקנינים רוחניים ודברי תכלית, ולא להשקיע נפשו ונפשות זרעו בעניני עוה"ז שאין להם שום

תוחלת.

והיה מסמך לזה דברי **מון החתם סופר ז"ע**, בפרשתנו - פרשת נשא (בפרשת ברכת כהנים) שמארץ בדיבורים נוראים בגנות בעלי עושר שכל מגמתם לציבור הון, וכותב עליהם בזה"ל, 'הוא קלה נמרצה המדומה ברכה כי האדם הלז כשיבלה ימיו כך, סוף סוף ימאס בחייו ומה לו בכל זה, ישכים ויאכל ויתכבד ויתיפה לפני בני אדם ולא נברא לילה אלא לשינה ומחר יהי כיום הזה וכן לעולם, ואם יגדלו בניו ויראה שיניח יתריו לעולליו, הלא יזכר ומה בסופם של אלו יהיו כמוני ובמותם יניחו גם יתנם לעולליהם שיהיו סופם כמותם, ומה תכלית וקץ לדברי רוח הללו הלא טוב ממנו הנפל אשר לא ראה אור.'

אך באמונת אומן, כי יש תכלית האמת אשר כל הנזכר הוא הכנה לזה האושר, ולזה הנוגע א"א להשיג אלא ע"י עבודת ד' ותורתו ובעזרתו לבדו ואין אדם שולט שם ולזה אני מגדל בנים ובני בנים ישבו עולם לפני האלקים וע"ז מתפללים וחיי עולם נטע בתוכנו הוא יפתח לבינו בתורתו, למען לא ניגע לריק בחיי העולם אשר נטע בתוכנו ולא נלד בנים ובני בנים לבהלה ח"ו, עיי"ש.

וכן אמר פעם בשמחת הכנסת ספר תורה לבאר השמחה הגדולה שעושים בריקודין ומחולות בביאור הכתוב (דברים לא, כא) 'וענתה השירה הזאת לפני לעד כי לא תשכח מפי זרעו', דהכוונה שאצל האומות הרי בכל תקופה ועת משתנים דעותיהם והשקפותיהם ודרכי הנהגתם, אמנם לא כן כלל ישראל בני קל חי שנצח ישראל לא ישקר ומקיימים אותם המצוות שקיימו אבות אבותנו מדור דור, והסיבה לזה הוא השמחה שממחים בתורה ומצוות.

ובזה ביאר, **וענתה השירה הזאת** - מה ששמחים עם התורה, ומניחילים התורה והמצוות לבנינו מתוך שמחה, אז נזכה בע"ה להבטחה **כי לא תשכח מפי זרעו**.

אמנם כמוכבן שאין הדאגה עבור צאצאיו מפחיתה מחובת האדם לדאוג לעצמו עד סוף ימיו, ושמעתי פעם ממנו, לפני כארבעים שנה, שאמר בשם אביו **מוח"ז זצ"ל** ע"ה כ' כי תוליד בנים ובני בנים ונושנתם בארץ והשחתם' וגו' (דברים ד, כה), דלכאורה תמוה איזו הקדמות היא זו 'כי תוליד בנים' לכל הענין האמור בפרשה, הלא עצם לידת בנים ובני בנים הוא דבר טוב, ומדוע הקדימה זאת התורה לפרוענות, וביאר, דכוונת התורה לאותם האנשים המדמים בנפשם שכאשר באים לשנות הארבעים כבר סיימו את עבודתם בעולם הזה ואין הם צריכים להוסיף קניני תורה, וכל תכליתם היא שבניהם ונכדיהם יגדלו ויתעלו בתורה, ובאמת אינו כן, כי כל זמן שהאדם נמצא בעולם יש לו עוד מה לעשות ולהשיג בתורה ויראה ולא נשלמה עבודתו עדיין. והוא שאמר הכתוב, **'כי תוליד בנים ובני בנים'**, היינו שאם תדמו שעבודתכם בעולם נשלמה והעיקר הוא 'בנים ובני בנים', אזי סופכם יהיה **ש'נושנתם בארץ והשחתם ועשיתם פסל תמונת כל'**, ע"כ.

הרי שהאדם בכל מצב שהוא צריך לדאוג עבור עצמו ועבור צאצאיו שישמרו ללכת בדרכי התורה, ללמוד וללמד לשמור ולעשות. **ויה"ר שזכותו הגדול של מוח"ז רבינו זצ"ל יגן בעדנו ובעד כל יו"ח וכל תלמידיו שזוכה ללכת בארחותיו, ולחנך צאצאיו וצאצאי צאצאיו לתורה ולעבודה בדרך המסורה לנו מדור אל דור**.

אבות הלויים

ביאורי פרקי אבות מאת רבינו הגה"ק בעל מחשבת הלוי זצ"ל

פרק ב

משנה א

וְכָל הַעֲמֵלִים עִם הַצִּיבּוֹר יִהְיוּ עֲמֵלִים עִמָּהֶם לְשֵׁם שְׁמַיִם שְׂזֵכוֹת אֲבוֹתָם מִסִּיעָתָן וְצַדִּיקָתָם עוֹמֶדֶת לְעַד.

ויש להתבונן בדברי המשנה אלו, מכמה פנים, ראשית יש לדקדק בלישנא דמתניתא, שבכל מקום בו מדובר בענייני עסקנות במצות למען הציבור, משתמשים בלשון 'עוסקים' בצרכי ציבור, וכאן התנא קוראם 'עמלים' עם הציבור. עוד יש להבין, הרי בכל מצוות התורה מצווים אנו ועומדים לעשותם לשם שמיים 'עשה דברים לשם פעלים' (נדרים סב, א), וכבר כללו לנו חכמינו ז"ל שלעולם יעסוק אדם בתורה ומצוות אף על פי שלא לשמה שמתוך שלא לשמה בא לשמה (פסחים ג, ב), ובמה מיוחדים העמלים עם הציבור שנוקקו לאזהרה מיוחדת. ובנוסף יש לתמוה על הבטחת התנא 'צדקתם עומדת לעד', דהא קרא כתיבי 'ועושה חסד לאלפים ולשומרי מצותי' (שמות כ, ו), ומאי רבותא בהם שצדקתם עומדת לעד, יותר מכל שומרי מצותיו.

ואולי בדרך רמז ידרוש הדורש על פי הנראה מהמציאות, ויתפרש כי התנא רמז לג' דברים שהעוסקים בצרכי ציבור עלולים ללקות ולהיכשל בהם, א. שיש מקטרגים משטינים ומקנאים וכדו' הטורדים ומכבידים על פעולות העסקנות שלהם, ב. שלא יהיו נכשלים בנגיעות ומשוא פנים לקרוביהם ידידיהם ואנשי שלומם, ג. שיש המתנדבים לעסקנות כאשר בראשית דרכם היא נעשית בהתלהבות יתירה ובמסירות, ובמשך הזמן מתקררים ומזניחים את העסקנות ומזולזלים בשליחות המצווה שהם עושים.

על כן קורא התנא ומרמז, **וכל העמלים עם הציבור**, היינו שהם **עמלים** ויגיעים ממשא המקטרגים והמכשילים, ובא לחזקם שלא ישיתו לב למפריעים ויעשו שליחות המצווה אף בעמל ויגיעה, ולא רק במצב ואופן שהם עסקנים שאין להם עמל ועגמת נפש וצער ממצוותם.

ויהיו עמלים עמהם לשם שמיים, בלא נגיעה ובלא קרבה מבלי לחלק בין הבריות, ויהיו כולם שווים בעיניהם להשוותם בעזר וסיוע שנותן למבקשים. **וצדקתם עומדת לעד**, שלא יתעייפו ויאבדו התלהבותם ולהט עבודתם עם הציבור במשך הזמן, אלא צדקתם עומדת וקיימת לעד.

וכשזוכים להשיג ג' עניינים אלו ידעו **שזכות אבותם מסייעתם** להגיע לידי התקנת ג' יסודי עסקנות עם הציבור.

משנה ב

רַבֵּן גַּמְלִיאֵל בְּנוֹ שֶׁל רַבִּי יְהוּדָה הַנָּשִׂיא אוֹמֵר יִפָּה תַלְמוּד תּוֹרָה עִם דְּרָךְ אֶרֶץ שִׁיגִיעַת שְׁנֵיהֶם מִשִּׁפְּחַת עוֹן וְכָל תּוֹרָה שֶׁאֵין עִמָּה מְלֹאכָה סוּפָה פְּטִילָה.

ולכאורה תמוה, מה שפסק התנא בוודאות שתורה שאין עמה מלאכה סופה בטילה, והא חזינן רבים וטובים העוסקים בתורה בלא דרך ארץ ומתקיימת בידיהם.

עוד יש לדקדק, דמדיוק רישא דמתניתין משמע שצירוף שניהם כחדא דהיינו תלמוד תורה עם דרך ארץ יפה הוא, הא אחד מהם בלחוד אינו יפה בלבד. ומאידך, בסוף דבריו קבע התנא שסופה של תורה כזו שתהיה **בטילה לגמרי**, וצ"ב.

ויש לבאר, כי התנא דייק בלשונו וחילק העניינים בין ראש דבריו לסופם, דהא דנקט בסיפא לשון **תורה** בלחוד, כוונתו לרמז לתורה שלמד בבחורות שעתה אין לו אלא התורה בזכרון מה שלמד מקדם ותורה כזו **בטילה**, כי אין כאן לא עסק התורה ולא דרך ארץ. אבל **תלמוד תורה** שיש בה יגיעה אינה נגזרת לבטלה ואינה מוחלטת שתבטל ועלה קאמר רק שיגיעת שניהם יפה.

ויעוין עוד **בעיון יעקב** (על עין יעקב) סוף מסכת קידושין על המשנה דר' נהוראי אומר מניח אני כל אומנות שבעולם ואיני מלמד את בני אלא תורה (שם פב, א).

משנה ד

הֵלֵל אוֹמֵר וְכוּ' וְאֵל תֹּאמַר דְּרָךְ שְׂאֵי אֶפְשָׁר לְשִׁמוֹעַ שְׂסוּפוּ לְהִשְׁמַע.

רבים פירשו מאמר זה של הלל כתוכחה לעומדים על פקודי בני ישראל המנהיגים והרבנים מרביצי התורה והמלמדים וכיו"ב, שלא יתיימשו מלהוכיח אף אחרי שהרבו להוכיח ודבריהם לא נשאו פרי, כי סופו להשמע, והדברים יכולים להשפיע ולעורר אחרי שנים רבות. וכעובדא דהוה בתלמידו של בעל **החפץ חיים** זצ"ל שמצאוהו בבחורות מחלל שבת רח"ל, והחפץ חיים הוכיחו רק בשתי תיבות אלו 'שבת קודש', כשמעינו נטפה דמעה חמה על ידו של התלמיד, ולימים כששב בתשובה שלימה אמר שדמעה זו חיממה וצרבה בידו וכל ימיו הרגיש בה עד ששב והיה לבעל תשובה ירא וחרד לדבר ה'.

וכן היה מעשה באב שבנו יצא לתרבות רעה ל"ע, וכל מכתב ששיגר אליו במשך שנים ארוכות היה מסיים בלשון 'בני אל תתרחק למצב כזה שממש לא תוכל כבר לשוב', ובעמדו בשאול תחתיה טרם שעמד לישא רח"ל בת אל נכר התעורר לבו לדברי אביו ואל תוצאות מעשיו החמורים אם ישאנה, ושב לדרך ה' כראוי.

ומהגה"ק **רבי הלל קאלאמייער** זצ"ל מובא שאמר על מה שהרבה להוכיח ואף שלא פעל מיד לא הרפה, ושאלהו מה תועלת יש בזה, וענה אם ברגע חיוו האחרון יתגבר על האדם הרהור תשובה מכח זה הכל היה כדאי.

ויעוין עוד במ"ש בספר **שבט מיהודה** (אמור) על הפסוק 'והזרתם את בני ישראל מטומאתם ולא ימותו בטומאתם' (ויקרא טו לא), שאף הזרה הפועלת רק להציל ממיתה בטומאה, גם הוא ציווי ה' על המזירים.

וְאֵל תֹּאמַר לְכִשְׂאֵפְנָה אֲשֶׁנָּה שְׂמָא לֹא תִפְנָה.

בהרבה מצבים יש והאדם אין עיתיו עמו והוא לחוץ בזמנו מחד גיסא, ומאידך גיסא באותו זמן דייקא לבו פתוח וחס לעבודת ד' ולתורתו, ומתלהב מדברי מוסר ותוכחה ומתחזק ממה ששומע ולומד, כדוגמת עת ההשכמה בבוקר, או בעת היותו שוכן ברוח בית המדרש וסביבה טובה, ואם יוסיף מוסר ויראת שמיים בעת הזו, יועיל לו זה לכל היום להתגבר אף בזמנים אחרים בהיותו מחוץ לרוח בית המדרש והסביבה הטובה ולעת צאתו לנופש חופש ומנוחה.

אבל אם ידחה האדם את עת לימוד המוסר וספרי יראים לזמן ההוא אף שיהיה יותר פנוי במציאות הזמן ואין עליו לחץ של עניינים שהרי

ומקבלין דין מן דין ואמרין קדיש באופן נעלה ומובחר יותר, ע"י שכל אחד ואחד יש לו מה להשפיע על חברותו ומה לקבל מחברותו.

וראה עוד מה שכתב החתם סופר על מה שהצריכה התורה לזקן ממרא שהיה גדול בתורה לעלות למקום המקדש ולעמוד לפני הכהנים ולקבל ההוראה מהם.

משנה יב

רבי יוסי אומר יהי ממון חברך חביב עליה כשלה ויהתקן עצמו ללמד תורה שאינה ירשה לה.

וכתב החסיד (פירוש רבי יוסף יעב"ץ על אבות), שכל דבריו בנויים על מדת החסידות, כי התורה לא אמרה אלא ואהבת לרעך כמוך ולא ממון.

ולא כן כתב בספר **פענח רזא** (פרשת קדושים), דלכך כתבה תורה ואהבת לרעך, ולא ואהבת רעך כמוך, דאף ממון חייב לאהוב, על משקל כל אשר לרעך, וכן מרמז הרמב"ן (שם ויקרא יט, יח).

ובסמיכות ב' מוסרים אלו יהי ממון חברך וכו' והתקן עצמך וכו' שאינה ירושה לך, נראה לבאר, בהקדם ביאור דברי המשנה 'שאינה ירושה לך'. דיש לפרשם בב' אופנים, אם הכונה שרק ע"י שתתקן עצמך תזכה להצליח בתורה כי לא תשיג התורה ע"י ירושה מאבותיך בלבד, וכן פרשוה רוב המפרשים.

אולם בגמרא (נדרים פא, א) נראה דאינה ירושה שלא תוכל להנחיל ליוצאי חלוציך אם לא תהיה מתקין עצמך, וכפי שאמר שם מפני מה אין מצויין ת"ח לצאת ת"ח מבניהן אמר רב יוסף שלא יאמרו תורה ירושה היא וכו', רבינא אומר שאין מברכין בתורה תחלה. וכדפירש רש"י, 'כשמשימין לתלמוד תורה ותלמידי חכמים בני תלמידי חכמים מתוך שהן זהירין לעסוק בתורה ורגילין בה אינן זהירין לברך כשפותחין לא מקיימא ברכתא נהיה אנהו וצאצאיו מלומדי תורה', ועיי"ש עוד במפרשים. הרי דהמכוון הוא דע"י ההתקן יזכו לצאצאים לומדי תורה וע"י במדרש שמואל.

והנה מובא בספר **אגרא דפרקא** (קכו) בשם הרה"ק מוהרמ"מ מרימנוב **זצ"ל** דמה 'שאנחנו רואין כמה פעמים ילדים שבקטנותם הולכים לבית רבם ומתמידים בלמוד תורתם ומתפללים בכוונה וכו' ומיישרים אורחותם, ואח"כ כשמתגדלים מתהפכים ח"ו במדות גרועות ומבטלים התורה והתפלה וכיוצא, ומאין יתהווה זה וכו', שהוא על **שאבותיהם האכילו אותם ממון גזל** שסיגלו ע"י מו"מ שאינו באמונה ונתפטמו באיסורים ושב להם לבשר משרם, ועי"ז נולדים תאוות ומדות גרועות'.

ואאמו"ר (שליט"א) **זצ"ל** ביאר בדרך זה לשון הפסוק (איכה ב, יט) 'שאי אליו כפיך על נפש עולליך', שיש לשאת ידיים נקיות מכל ממון איסור אם תרצו להשיג ולזכות בנפש העוללים שיגדלו בתורה וירא"ש.

וזו שייכות וסמיכות שתי הוראות אלו, **יהי ממון חבריך חביב עליך כשלך**, ולא תיגע ותחמוד במה שהגיע לידי חברך, ואז בזה **תתקן עצמך ללמוד תורה** ותזכה להנחיל לנפש יוצאי חלוציך תורה וירא"ש **כי אינה ירושה הבאה מאליה**, אלא צריך נקיות כפים ותיקון הממון ע"פ תורה ושמירה וחביבות על ממון חבריו.

ומצאתי בספר **שמן הטוב** בשם הרה"ק מוהרמ"מ מרימנוב **זצ"ל** שפי' הפסוק 'קץ כל בשר בא לפני כי מלאה הארץ חמס מפניהם' (בראשית ו, ג) ואמרו **חז"ל** (סנהדרין קח, א) שלא נחתם גזר דינים רק על הגזל. דהנה מבואר ברש"י (שמות ב, יב) 'וירא כי אין איש' שאין איש עתיד לצאת ממנו שיתגייר. ואם הקב"ה השחית כל בשר בדור המבול על כרחך צריך לומר שגלוי לפניו כי אין יוצאין מהם צאצאים הגונים, ועי"ז נתן הפסוק הטעם **כי מלאה הארץ חמס** וכל פיתום צאצאי דור המבול הוא חמס וגזל, א"כ ודאי שלא יפוק מינייהו זרעא מעליא.

הוא כעת במנוחה, מכל מקום אין לבו הפנוי ער וזך באופן שיתפעל כראוי מכל מה שלומד ומדברי המוסר והתוכחה, שאינו מתפנה בנפש חפיצה וטהורה ללימוד ולהתחזקות.

וע"ז מוכיח התנא **אל תאמר** בעת העליה ומוחין קדישין **כשאפנה אשנה, שמא לא תפנה** ולא יהי' לבך פנוי ומוכן לקבל טהרה, ותאבד ע"י הדחיה את עידן רעוא דרעוין שיכול הי' לחזקך לצורך זמני הירידה.

ובנוסף יש לרמז, דהנה לפעמים זוכה האדם לימי עליה ודבקות בד' והוא דורש ומבקש קרבתו ית' ולעשות רצונו, ומנגד יש והאדם במוחין דקטנות ושלחבת הקודש עמומה ונחלשת, וכשהאדם ברום המעלה ודוחה את הפעולות של תורה ועבודת אלקים לזמן מאוחר יותר, בא התנא לעורר ולהעיר, **אל תאמר לכשאפנה אשנה, שמא** הזמן ההוא יהי' זמן שחשקות הדבקות בבורא יתברך תיחלש, ואילו היית בעת הלהב מתחזק לא היית מגיע למצב **שלא תפנה**, וצריך לפעול ולהרבות פעלים כעת ומיד.

משנה ח

המשה תלמידים היו לו לרבו יוחנן בן זפאי וכו' הוא היה מונה שבחן רבי אליעזר בן הירקנוס בור סוד שאינו מאבד טפה רבי יהושע בן חנניה אשרי יולדתו רבי יוסי הכהן חסיד רבי שמעון בן נתנאל ירא חטא ורבי אלעזר בן ערד מעין המתנבר.

הנה לגוף מעלת כל אחד כלפי חבריו ברור שלכולם היו כל המעלות ובפרט יראת חטא, אלא המכוון שבשבח המיוחד לו בזה התייחד תנא זה ועלה על חבריו, ואף ביראת חטא שהיתה ראשית חכמה יראת ד' אצל כולם עלה ר' שמעון בן נתנאל בדקדוק ופחד יראתו על כולם, בבחינת כל אחד ואחד נכוה מחופתו של חבריו (בבא בתרא עה, א), וכמו שכתב **המהרש"א** שם לפי שכל אחד יש לו שום מדרגה בשום מצוה מה שאין בחבירו וכ"א מהן נכוה בחופתו של חבריו ר"ל נכוה בשום דבר מצוה מה שאין בו ויש בחבירו, עיי"ש.

אולם מקשין העולם מהא דאמרו ז"ל (ערכין טז, א) לעולם אל יספר אדם בשבחו של חבריו שמתוך שבחו בא לידי גנותו. והנראה בזה, שכשהכוונה היא סתם לספר בשבחו גרידא בלא שום תועלת, חששו חז"ל לסיפור גנותו שימשך על ידי כך, אבל כשנצרך הסיפור למען חיזוק התורה ודרכיה הרי זו מצוה, וגם בתורה ובדברי חז"ל בהרבה מקומות מסופר שבחם של צדיקים למען התכלית שיבואו אחרים וילמדו ממעשיהם, ואף כאן נצרך השבח ללימוד הוראה ודרך חיים.

דהנה ראינו נהוג אצל כמה מהתלמידים שמקפידים להתחבר ולשהות רק עם אלו שנתעטרו במעלה הדומה להם ושווים במדרגותיהם, כגון אלו שבחרו דרך לימוד הבקיאות מקפידים לשהות רק עם אלו שכמותם, ולא יתחברו עם אלו שאין להם השבח של בקיאות ובור סוד רק מעוטרים בשבח של עבודת ד' ויראת חטא למשל. ואלו שעובדים על חסידות לא יתחברו עם אלו שבחם המיוחד הצטיינותם בלמדנות ויאמרו מה לי החסיד עם זה שראשו שקוע בלומדות וכיו"ב, אף שכולם עובדי ד' רק שתפארת מעלתו של זה בקיאות ושל זה חסידות ושל זה לומדות ושל זה יראת חטא וכל אחד ואחד מתנזר מאחרים שאינם מצטיינים במעלתו הדומה לו וידבק רק באלו שנתייחדו במעלה הדומה לשלו.

וכלפי שיבוש זה בא רבן יוחנן בן זכאי לציין שבחם המיוחד של תלמידיו, שהיו כולם באגודה אחת אע"פ שכל אחד מהם היה מצויין בשבח ומעלה מיוחדת אליו שלא נתיחד ונשתבח בו חבריו, והיו במקום אחד ובצוותא חדא כי אדרבה ואדרבה ע"י שלכל אחד יש מעלה מיוחדת שעולה בה על חבריו יוכל כל אחד ואחד להיות מושפע ולקבל ולינוק גם מהמעלות והמדרגות שנתייחד בו חבריו